

KOTI ASUNTOLASSA

Hyvinkään Mäntylän asukkaiden näkemyksiä kodista ja yhteisöasumisesta

Valtteri Salmi

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK), kirkon nuori-
sotyönohjaaja

TIIVISTELMÄ

Salmi, Valtteri. Koti asuntolassa. Hyvinkään Mäntylän asukkaiden näkemyksiä kodista ja yhteisöasumisesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu, kevät 2016, 56 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Hyvinkään Mäntylän asunnottomien asukkaiden näkemyksiä kodista ja asuntola asumisen yhteisöllisyydestä. Mikä asuntolassa auttaa kodin kokemuksessa ja toisaalta mikä on yhteisön rooli kodin merkityksen muodostumisessa.

Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusta varten haastateltiin kuusi Hyvinkään Mäntylän asukasta. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Aineistoa tarkasteltiin yhteisöasumisen ja kodinkokemuksen näkökulmasta yhdessä ja erikseen.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin kotiin liittyviä keskeisiä ominaisuuksia ja määritelmiä sekä kodin tehtäviä. Yhteisöllisyyttä tarkasteltiin yhteisöasumisen näkökulmasta. Opinnäytetyössä pohdittiin lisäksi mitä tarjottavaa evankelisluterilaisella kirkolla olisi tarjottavana asuntolassa asuville ihmisille ja miten seurakunnat voisivat tukea kodin kokemuksen rakentumista.

Opinnäytetyön tuloksissa tarkastelin kodin määrittelyä ja kodin tehtäviä sekä yhteisöasumisen merkitystä pohjautuen haastateltavien kokemuksiin ja teoria-tietoon. Työn tuloksena selvisi miten asuntolan asukkaat määrittelevät kodin ja mitä he pitävät kodin tärkeimpinä ominaisuuksina ja tehtävinä. Tuloksissa käy ilmi myös miten yhteisöllisyys tukee asukkaiden kodin kokemusta ja mikä on yhteisöasumisen paras puoli.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä kodin kokemus syntyi turvallisuudesta ja yksityisyydestä. Kodin tehtävä oli ennen kaikkea toimia turvasatamana ja yksityisyyden mahdollistajana. Tutkimuksessa yhteisöasuminen tuotti turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta joka auttoi kodin kokemuksen syntymisessä.

Asiasanat: koti, kodittomuus, asunnottomuus, yhteisö, yhteisöllisyys, yhteisöasuminen

ABSTRACT

Salmi, Valtteri. Homeless residents' experiences of communal residence as their home. 56 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2016.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the thesis was to find out the homeless residents' views on a home and communal residence. The focus was on the factors in a communal residence that help to form the experience of a home and what the role of the community was in how the home is experienced.

The chosen research method was a qualitative. Six residents were interviewed for the study. The recorded interviews were transcribed and analysed using content analysis. The research material was examined from the perspectives of communal residency and the experiences of a home both jointly and separately.

The theoretical part of the thesis dealt with the main features and definitions associated with a home and its functions. The concept of community was examined from the perspective of communal residency. In addition, the thesis discussed what the Evangelical Lutheran Church could offer the homeless residents and how congregations could support the successful experience of a home.

In the results the definition and tasks of a home, as well as the concept of communal residency were examined based on the theoretical frame of reference and the interviewees' experiences. The results showed how the residents define a home and what they consider most important features and functions of a home. The results also revealed how the aspect of community supports the experience of a home and what was the best part of communal residence.

The conclusion of the thesis is that the experience of a home generates from the sense of safety and privacy. For the homeless the purpose of a home is, above all, to act as a safe haven and enable privacy. Communal residency provides security and sense of safety, which facilitates the experience of a home.

Keywords: home, homelessness, community, communal housing

SISÄLLYS

1 KOTIIN KOHDISTUU IKÄVÄ	5
2 HYVINKÄÄN MÄNTYLÄ	7
2.1 Mäntylän historia	7
2.2 Mäntylä asumisyhteisönä	8
3 KOTI.....	14
3.1 Kodittomuus ja asunnottomuus	15
3.2 Koti asuinyhteisössä.....	19
3.4 Koti ja yhteisöllisyys seurakunnan työssä	21
4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
5.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	25
5.2 Aineiston keruu.....	26
5.3 Aineiston analyysi.....	29
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset.....	30
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
6.1 Kodin määrittely ja kodin tehtävät.....	31
6.2 Muut kodit ja kodit ennen asuntolassa asumista	33
6.3 Asuntolakoti	34
6.4 Tulevaisuuden koti.....	36
6.5 Yhteisön määritelmä ja asuminen yhteisössä	37
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	40
7.1 Koti haastattelujen valossa.....	41
7.2 Yhteisö tukemassa kodin kokemusta	43
7.3 Palveluiden kehittäminen.....	45
7.4 Jatkotutkimusehdotuksia	47
7.5 Tutkimusprosessi.....	48
LÄHTEET	49
LIITE: HAASTATTELURUNKO.....	55
LIITE: HAASTATTELULUPA	56

1 KOTIIN KOHDISTUU IKÄVÄ

Koti ja kodin kokemus on erilainen eri ihmisille. Kodin määrittely myös muuttuu elämäntilanteiden mukana. Miten asunnoton, asuntolassa asuva henkilö määrittelee kodin? Yhteisöasumisessa kodin kokemuksen ja kodin määrittely on haastavaa. Kotiin liitettävä yksityisyyden leima toimii poissulkevana määritelmänä, jotta yhteisöasumisen yhteydessä voitaisiin suoranaisesti puhua kodista ja kodin kokemuksesta. Onko yhteisöllisessä kodissa siis jotakin muuta, joka nousee yksityisyyden merkitystä suuremmaksi?

Asunnottomuutta ja asunnottomuuden syitä on Suomessakin tutkittu varsin kattavasti. Tässä opinnäytetyössä en keskity suoranaisesti asunnottomuuteen, asunnottomuuden ilmiöihin tai siihen johtaneisiin syihin. Tarkoituksena on selvittää yhden tietyn toimintayksikön asukkaiden kokemuksia ja käsityksiä yhteisöasumisesta ja kodin kokemuksesta. Tätä tietoa on tarkoitus käyttää tukena nykyisen toiminnan kehittämisessä ja uusien asunnottomille suunnattujen suunnittelussa.

Ihminen määrittelee itseään ja olemassaoloaan asumalla. Asuminen on se tapa, jolla ihminen on maailmassa; ihminen on aina olemassa konkreettisesti ja aineellisessa paikassa tai tilassa. Kodin etuoikeutettu rooli ei muodostukaan siitä, että se olisi inhimillisen toiminnan päämäärä, vaan siitä, että koti on inhimillisen toiminnan ehto ja siinä merkityksessä inhimillisen toiminnan alku. (Rajanti 2010, 331-332.) Asunnottoman kokemus kodista ja kodin määrittely korostuvat etenkin, kun tuotetaan asunnottomille asumispalveluita. Miten palvelutuotannossa voidaan vahvistaa kokemusta kodista ja sitä kautta auttaa asukasta määrittämään itseään haastavassa elämäntilanteessa?

Työelämäkumppanina tässä opinnäytetyössä toimii Hyvinkään Mäntylä ry. Opinnäytetyö käynnistyi syksyllä 2015, kun menin töihin Hyvinkään Mäntylään. Heti aluksi kävi selväksi, että nykyinen asuntolatoiminta on tullut tiensä päähän, niin rakenteellisesti kuin toiminnallisestikin. Mäntylällä oli kuitenkin asukkaiden

keskuudessa hyvä maine ja monet asukkaat kutsuvat Mäntylää kodiksi. Mäntylä on vanha, jo yli 40 vuotta toiminut asunnottomien asuntola Hyvinkäällä. Asuntolan asumispalvelut on tarkoitettu kaikille täysi-ikäisille asunnottomille ikään, sukupuoleen, rotuun, uskuntoon tai poliittiseen kantaan katsomatta.

Asuntolassa on sen pitkän historian aikana asunut useita sellaisia henkilöitä, joiden asuminen ei ole sujunut itsenäisesti omassa asunnossa, mutta asuntolassa asuessa mitään asumiseen liittyviä tai muita elämänhallinnan ongelmia ei ole ollut. Usein juuri nämä ihmiset pitävät asuntolaa myös kotinaan. (Puro 2015.)

Mun koti on tällä hetkellä sänky, seinä, kirjoituspöydän laatikko ja sängynalusta, tarkkaan rajattu koti. Haluutko nähdä? Tuu kattoon. (H1 mies)

Minkälainen koti asuntolan seinien sisään kätkeytyy? Missä kulkee yhteisen ja yksityisen raja? Jos kodin kokemukseen ei riitä pelkät seinät, mistä asioista koti rakentuu?

2 HYVINKÄÄN MÄNTYLÄ

Hyvinkään Mäntylä ry ylläpitää vanhaa asunnottomien asuntolaa Hyvinkäällä. Mäntylällä on pitkä ja värikäs historia ja sitä kautta myöskin vahva rooli alueellisena asunnottomien palveluntuottajana. Mäntylä tarjoaa perustasoisia asumispalveluita asunnottomille ihmisille.

Mäntylässä yhteisöllisyyden kirjoittamattomat säännöt näkyvät asukkaiden välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteisöllisyys kuvastuu myös siinä miten tilassa, eli asuntolassa, ollaan ja eletään. Kaikki asukkaat tervehtivät toisiaan ja muita taloon tulijoita ja tilat pidetään ehjänä, siistinä ja puhtaana. Nämä kirjoittamattomat käytännöt siirtyvät eteenpäin aina uusille asukkaille. Tuntuu kuin yhteisöllisyyden normit olisi kirjoitettu talon tapetteihin (Karppinen 2016.).

2.1 Mäntylän historia

Hyvinkään Mäntylän asuntola on rakennettu vuonna 1972 Suokadun varteen Hyvinkäälle. Asuntolan tarkoituksena oli toimia ensisuojana asunnottomille alkoholisteille. Asuntolan rakennutti Hyvinkään katulähetys ry ja se korvasi paikalla aiemmin suojana toimineen junanvaunun. (Ylönen 2011, 20) Vuoden 1973 alussa Hyvinkään katulähetys lahjoitti asuntolan Riihimäen ja Hyvinkään suojakotiyhdistykselle (Hänninen 2002, 7). Tuolloin 1970-luvun alussa elettiin yhteiskunnallisen heräämisen aikaa ja Marraskuun liikkeen jälkimainingeissa myös Etelä-Suomen pienempiin kaupunkeihin perustettiin asuntoloita palvelemaan asunnottomia alkoholisteja. Elettiin niin sanottua T-Spriei-aikakautta; halpaa talouspriitä käytettiin yleisesti korvikealkoholina. Päihdeongelmaisten asunnottomuus alkoi olla erittäin laajaa ja Suomen tilanteesta keskusteltiin ulkomaita myöden (Sunikka 2009, 16; Riikonen 2015). Hyvinkään Mäntylä oli tuolloin alueensa ensimmäisiä, ja historiallinen asuntola toimii yhä edelleen kyseisessä paikassa, osittain jopa samassa rakennuksessa.

Vuoteen 1986 saakka asuntolan toiminnasta vastasi Riihimäen ja Hyvinkään suojakotiyhdistys. Vuonna 1986 Hyvinkään ja Riihimäen yhteisen yhdistyksen toiminta päättyi ja Hyvinkään asuntolan toiminnan ylläpitämiseksi perustettiin uusi organisaatio: Hyvinkään Mäntylä ry. Yhdistys solmi heti ensimmäisen ostopalvelusopimuksensa, jossa asuntolan 20 paikkaa varattiin Hyvinkään kaupungin sosiaalitoimen osoittamille henkilöille (Hänninen 2002, 10). Alun perin asunnottomille alkoholistimiehille varattu asuntola toimii edelleen vahvassa yhteistyössä Hyvinkään kaupungin kanssa.

Hyvinkäällä toimii myös toinen asunnottomien asuntola, Hyvinkään Toimari. Vuonna 1992 toimintansa aloittaneessa Toimarissa on yhteensä 20, vain miehille tarkoitettua asuntolapaikkaa. (Hyvinkään Toimari i.a.) Yhdessä nämä asuntolat pystyvät asuttamaan kerrallaan miltei viisikymmentä Hyvinkääläistä asunnottomia.

2.2 Mäntylä asumisyhteisönä

Sosiaalihuoltolaki määrittelee asumisen palveluita ja jakaa ne tuettuun asumiseen ja palveluasumiseen. Palveluasuminen voi olla normaalia palveluasumista tai vaihtoehtoisesti tehostettua palveluasumista. Tehostetussa palveluasumisessa hoitohenkilökunta on paikalla ympärivuorokautisesti (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 21.§)

Mäntylän asuntola on rakenteellisesti palveluasumista, jossa henkilökunta on paikalla päivisin, mutta ei ympärivuorokautisesti. Asumispalveluna Mäntylän asuntola on kuitenkin lähempänä tuettua asumista. Sosiaalihuoltolaki määrittelee asumisen tukemisen toiminnaksi jota tehdään sosiaalipalveluiden ja sosiaaliohjauksen keinoilla. Asumisen tukeminen on tarkoitettu henkilöille jotka tarvitsevat tukea itsenäisessä asumisessa tai siihen siirtymisessä. Asumispalveluja toteutettaessa on muistettava huolehtia siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeen mukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut. (sosiaalihuoltolaki 1301/2014 21.§.)

Hyvinkään Mäntylä on niin sanottu kolmannen sektorin toimija. Asuntolapalvelun lisäksi yhdistys kokee tärkeänä kansalaistoiminnan ja vaikuttamisen sekä asunnottomien palveluiden kehittämisen. Tässä Hyvinkään Mäntylää tarkastellaan asuntolapalveluiden näkökulmasta. Hyvinkään Mäntylä ry:n toiminnan tarkoitus on kirjattu yhdistyksen sääntöihin. Mäntylän toiminnan tarkoituksena on auttaa ja tukea yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevia ja kehittää sekä ylläpitää heille suunnattuja palveluita erityisesti asuntolapalveluita. Lisäksi yhdistys osallistuu aiheesta käytävään julkiseen keskusteluun. (Hyvinkään Mäntylä 2014a.)

Hyvinkään Mäntylä tarjoaa asunnottomille asumispalveluita yhden ja kahden hengen huoneissa. Kunkin huoneen varusteluun kuuluu pöytä, sänky, vaatekaapit ja jääkaappi. Asukkaiden yhteisissä tiloissa on suihkut, wc:t, saunat ja keittiöt. Lisäksi asukkaiden käytössä on pieni varasto sekä pesukone ja kuivausrumpu. Asuntolapaikkoja on miehille ja naisille. Miehille ja naisille varattujen paikkojen määrä ei ole kiinteä vaan paikkoja jaetaan tarpeen mukaan. Yhden hengen huoneista on asuntolapaikkoja kymmenen ja kahden hengen huoneissa paikkoja on 18 kappaletta, yhteensä asuntolapaikkoja on 28. (Hyvinkään Mäntylä 2015a.)

Asuntolapaikat on tarkoitettu kaikille täysi-ikäisille asunnottomille ikään, sukupuoleen, rotuun, uskoon tai poliittiseen kantaan katsomatta. Asukkaan kanssa solmitaan aina asumissopimus, jossa määritellään asuntolan sääntöjä ja käytäntöjä. Asumissopimuksen keskeisin sisältö on asuntolan päihteettömyys ja muiden asukkaiden sekä Mäntylässä työskentelevien fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden kunnioittaminen (Hyvinkään Mäntylän 2014b). Kukin asukas hyväksyy ja allekirjoittaa asumissopimuksen ennen asumisen alkamista. Asumissopimuksen hyväksyminen on asuntolapaikan saamisen ehto. Asuntolan päihteettömyys tarkoittaa, että asuntolassa tai asuntola-alueella ei käytetä päihteitä tai esiinnytä päihtyneenä. Asukkailta ei vaadita raittiuslupausta, mutta mahdollisen päihteiden käytön on tapahduttava muualla.

Kaikki arkirutiinit hoidetaan Mäntylässä yhdessä asukkaiden kanssa. Yhteiset tilat ja ulkoalueet siivotaan päivittäin ja pienet korjaukset ja remontit tehdään

yhdessä itse. Muutaman kerran kuukaudessa asukkaat valmistavat yhdessä ruokaa. Lisäksi silloin tällöin järjestetään yhteisiä tapahtumia ja retkiä. Kaikki toiminta ja osallistuminen yhteisiin tilaisuuksiin on asukkaille vapaaehtoista.

Tammikuussa 2016 Mäntylässä asui neljä pariskuntaa, 16 yksinäistä miestä ja neljä yksinäistä naista (Hyvinkään Mäntylä 2016). Vuosittain asuntolassa on keskimäärin 9.000 majoitusvuorokautta. Asumismaksu on 11,50 euroa ja ruoka 7,00 euroa päivässä (Hyvinkään Mäntylä 2015b). Asumismaksu laskutetaan päiväperustaisesti ja asuminen on mahdollista myös hyvinkin lyhyissä jaksoissa kerrallaan. Mäntylän asumismaksu on vertailun mukaan erittäin edullinen. Mäntylän kuukausittainen asumismaksu vaihtelee 345 eurosta 645 euroon asumisen tasosta ja palveluista riippuen. Pääkaupunkiseudulla kuukausittaiset maksut ovat 760 euron ja 3800 euron välillä (Jakonen 2013).

Asukkaiden kanssa ei solmita vuokrasopimusta. Asumismaksu sisältää asumisen yhden tai kahden hengen huoneessa, puhtaat liinavaatteet, pesuaineet sekä mahdollisuuden käyttää asuntolan yhteisiä tiloja, saunaa ja pesukonetta. Asukkaista noin puolet maksaa asumisen itse, noin puolella asumisen maksaa osittain tai kokonaan sosiaalitoimi. Mäntylän asumismaksuun on mahdollista saada vain eläkkeensaajan asumistukea (ks. Kansaneläkelaitos 2016). Mäntylän asukkailla ei ole mahdollisuutta saada yleistä asumistukea, koska asumistuen ehdot eivät täyty: asumisen tulisi perustua vuokrasopimukseen, jollaiseksi asumissopimusta ei katsota. Lisäksi asunnon koko ja varustus eivät ole riittäviä asumistuen ehtoihin nähden.

Osa asukkaista on asunut Mäntylässä hyvin pitkän ajan. Tällä hetkellä keskimääräinen asumisaika on 2 vuotta 6 kuukautta ja asukkaiden keski-ikä on 50 vuotta. Pitkäaikaisin asukas on asunut Mäntylässä yli 30 vuoden ajan. (Hyvinkään Mäntylä 2015a.) Osa asukkaista kokee Mäntylän erityisellä tavalla ja usein he määrittelevät Mäntylän kodikseen: ”Mihinkä sitä kotoaan lähtisi”. Kaikki asukkaat ovat ennen asuntolaan tuloaan olleet asunnottomia tai asunnottomuusuhan alaisia. Suurimmalla osalla asunnottomuuden on aiheuttanut häätö aikaisemmasta asunnosta. Häätö on voinut johtua maksamattomista vuokrista, kun rahat ovatkin kuluneet päihteisiin tai järjestyshäiriöistä ja muista ongelmista

asumisessa. Häädettyjen lisäksi toinen suuri ryhmä asuntolaan tulijoissa on erilaisista laitoksista tulevat, esimerkiksi päihdekatkolta, sairaalasta tai vankilasta vapautuvat. (Hyvinkään Mäntylä 2015a.) Valtaosa asuntolan asukkaista on äärimmäisen huono-osaisia ja tulojensa puolesta kuuluvat ns. pienituloisiin. Määritelmän mukaan Suomessa pienituloisiksi luetaan henkilöt, jotka elävät kotitalouksissa, joissa on käytettävissä 60 % tai alle kotitalouksien keskimääräisestä käytettävissä olevasta rahamäärästä. Vuonna 2014 pienituloisia oli 674 000 henkilöä ja pienituloisuuden euromääräinen raja oli 1 190 euroa kuukaudessa (Tilastokeskus 2015).

Mäntylässä henkilökunta on läsnä pääsääntöisesti arkisin päiväaikaan, mutta myös viikonloppuisin. Tarvittaessa on valmius tehdä myös ilta- ja jopa yövuoroja. Vuorotyötä tehdään vain mikäli asuntolan turvallisuutta on tarve jostakin syystä väliaikaisesti lisätä henkilökunnan läsnäololla. Toiminnanjohtajan lisäksi Mäntylässä työskentelee kaksi asuntolaohjaajaa ja yksi oppisopimusopiskelija. Henkilökunnan tehtävänä on huolehtia asuntolan arjen sujuvuudesta sekä tukea ja auttaa asukkaita arkipäivän asioissa ja viranomaisasiointissa. Henkilökunta pyrkii myös ohjaamaan asukkaita heitä parhaiten palvelevan palvelun piiriin. Käytössä on niin sanottu palveluohjauksellinen työote. (Suominen & Tuominen 2007, 31.) Parhaimpaan lopputulokseen päästään, kun asiakasta ja hänen tarpeitaan kuunnellaan. Henkilöstöä on Mäntylässä vähän ja tästäkin syystä olemassa olevien palvelujen hyödyntäminen on tärkeää. Mäntylän henkilökunta ei juurikaan tarjoa hoidollisia palveluita, vaan pyrkii hyödyntämään käytössä olevaa palveluverkostoa.

Hyvinkään Mäntylän asumispalvelut ovat osa niin sanottua portaittaista asuttamisjärjestelmää, jossa yksilöille sosiaalisen kuntoutumisen portaita etenemällä ikään kuin mahdollistuu oikeus omaan kotiin. Portaittainen asuttamisjärjestelmä saattaa toimia motivoituneiden asukkaiden kohdalla, mutta palveluihin sitoutumattomat asukkaat ovat suuressa vaarassa jäädä asuttamispalveluiden ulkopuolelle. Asunto ensin –periaate lähtee päinvastaisessa järjestyksessä, jolloin asunto ei ole lopullinen tavoite vaan ensimmäinen lähtökohta; perusedellytys sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistämiseksi ja onnistumiselle. (Asunto ensin i.a.a.) Portaittaisuus näkyy jopa asuntolan sisäisissä rakenteissa. Kah-

den hengen huoneesta on mahdollisuus siirtyä parempaan yhden hengen huoneeseen, joten hierarkkisuus ja ansaitsemisen logiikka on näkyvissä jo asuntolan omassa asuntolapaikka kierrossa.

Mielenterveys- ja päihdetyön yhteistyöverkosto on laatinut mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelujen laatusuositukset. Merkittävää on, että samalla päädyttiin siihen, että asumisen palveluissa ei puhuta asiakkaista vaan asukkaista. Asukkaalla on omassa kodissaan enemmän oikeuksia kuin asiakkaalla. Mielenterveys- ja päihdetyön yhteistyöverkosto on avoin järjestöjen yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on mm. parantaa mielenterveyskuntoutujien asumista ja asumisen palveluja. Verkostossa on 32 jäsentä. (Aspa-säätiö 2013.)

Vaikka Mäntylä ei suoranaisesti olekaan mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisyksikkö, on näitä laatusuosituksia sovellettu Mäntylän toimintaan sellaisenaan. Järjestölähtöisen palveluntuottajan tuottaman asumisen palvelun ydinasiat ovat yhteisöllisyys, asukkaan oikeudet ja osallisuus, hyvä arki ja osaava henkilökunta.

Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan, että kaikessa toiminnassa ja päätöksen teossa huomioidaan yhteisöllisyys ja pyritään tukemaan yhteisöllisyyden rakentumista myös Mäntylän ulkopuolella. Yhteisöllisyyttä on myös se, että Mäntylässä vastuut ovat selkeät ja selkeästi määriteltä. Asiakkaan oikeuksilla tarkoitetaan sitä, että jokaisella asukkaalla on mahdollisuus itse määrittellä miten ja mihin osallistuu. Tätä itsemääräämisoikeutta tuetaan ja siihen kannustetaan. Mäntylän asukkaat myös osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Hyvä arki tarkoittaa, että Mäntylässä asuminen on turvallista ja myös ympäristö on turvallinen. Asukas saa halutessaan tukea omien valintojen määrittelyyn ja niiden tekemiseen. Osaava henkilökunta tarkoittaa sitä, että Mäntylässä työskentelevillä on Sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattitaito. Johtajuus on vastuullista ja työyhteisön osaamista ja työhyvinvointia kehitetään jatkuvasti.

Asuinyhteisöt jaetaan kahteen, sen perusteella miten yhteisöt syntyvät. Toiset yhteisöt perustuvat yhteiseen sopimukseen asumisesta ja toiset rakentuvat yh-

teisen ominaisuuden tai statuksen ympärille. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 35.) Yhteisen ominaisuuden ympärille rakentuneet asuinyhteisöjä voidaan pitää myös hoidollisina yhteisöinä, joissa kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen. Mäntylän toiminta on lähempänä yhteisen ominaisuuden, yhteisen statuksen ympärille rakentunutta asuinyhteisöä kuin sopimuksellista asuinyhteisöä. Mäntylä ei ole eikä pyri olemaan hoidollinen asuinyhteisö. Asukkaiden oma toiminta, omat kokemukset ja omat tarpeet ovat kuitenkin tehneet Mäntylästä osittain myös hoidollisen ja vertaistuellisen asuinyhteisön. Mäntylässä yhteisön jäseniä ei veloiteta osallistumaan mihinkään yhteiseen toimintaan, mikäli he eivät halua. Vastaavasti asukkaat voivat valita ne yhteiset asiat, joihin osallistuvat. Mäntylän asukkaat ovat kuitenkin muodostaneet yhteisöjä, joilla on esimerkiksi raittiuden säilyttämiseen liittyviä hoidollisia tavoitteita.

3 KOTI

Koti on jokaiselle ihmiselle erilainen eikä yhtä yleispätevää kodin määritelmää ole olemassa. Koti on läsnä jokapäiväisessä elämässä ja kodin muutokset vaikuttavat kokonaisvaltaisesti ihmisen arkeen. Aikaisemmassa työssäni olen nähnyt, että koti voi olla arjessa voimavara tai jopa selviytymisen ehto, kääntäen taas kodin puuttuminen voi jopa lisätä kuulumattomuuden ja ulkopuolisuuden tunnetta.

Iris Marion Youngin (2005, 151-154) mukaan oleelliset kotiin liittyvät arvot ovat turvallisuus, yksilöllistyminen, yksityisyys ja säilyttäminen. Turva liittyy paikkaan, jossa ihminen voi kokea olevansa suojassa. Yksilöllisyys merkitsee perustarpeiden kuten syömisen, nukkumisen ja peseytymisen mahdollisuutta. Yksityisyys puolestaan on oikeutta autonomiaan. Säilyttäminen liittyy oman identiteetin rakentamiseen sisältyvän elämänhistorian ja siihen liittyvien esineiden ja muis-tojen suojelemiseen. (Hållman; Nousiainen; Saurama ja Seppälä 2007, 7.)

Kodin määrittely ja kuvaaminen on ollut suomalaisessa tutkimuksessa vähäistä. Kodin kokemus on jokaiselle ihmiselle oma ja erilainen. Koti kuitenkin toimii hyvinvointimme yhtenä tärkeänä ankkurina. Kodin ymmärtäminen auttaa ymmärtämään myös hyvinvointia. (Suikkanen 2010, 9.) Kodin tulisi olla jokaiselle kuuluva subjektiivinen oikeus, ei vain ulkoinen sosiaalinen tavoite. (Turvallinen kaupunki i.a.)

Rajanti (2010, 333) kuvaa jälkiteollisen ajan kulkurin kotia, joka kantaa asumistaan minne ikinä meneekin ja pystyy kotiutumaan välittömästi. Samaan aikaan tämä postmoderni nomadi ei ole mistään kotoisin eikä koskaan kotonaan. Väli-tön kotiutuminen onkin mahdollista vain sille, joka ei ole mistään kotoisin vaan kotoisin yhtä aikaa kaikkialta. Koti voi siis itsessään olla koditon. (Rajanti 2010, 328, 333-334.)

Koti on määritelty kiintopisteeksi tai paikaksi, jonka avulla ollaan suhteessa maailmaan. Mahdollisuus hallita itseä ja omaa ympäristöä sekä mahdollisuus

tehdä mielekkäitä asioita liittyvät keskeisesti kotiin ja kotona olemisen kokemukseen. (Huttunen 2002, 328.)

Koti on yhtäältä jokaiselle kuuluva oikeus ja hyvinvoinnin ankkuri, toisaalta koti mahdollistaa itsemääräämisen ja vuorovaikutuksen omana itsenä. Kotia ei voi kenellekään antaa valmiina, suhde kotiin muodostuu henkilökohtaisesti jolloin koti voi olla miltei mikä tahansa paikka (Granfelt 1998, 104).

Koti on nähty myös lainsäädännössä erityisenä paikkana ja koti on perustuslaissa määritelty kuuluvaksi erityisen kotirauhan piiriin. Perustuslaki määrittelee yksityiselämän suojasta, johon koti oleellisesti kuuluu (Suomen perustuslaki 731/1999, 10§, 11.9.1999). Kotirauhan rikkomisesta säädetään rikoslaissa ja siitä maksimirangaistus on kuusi kuukautta vankeutta (Rikoslaki 39/1889, 24.§).

Kotina toimiva asunto määritellään tarkasti myös fyysisenä tilana, eikä mikä tahansa fyysinen tila voi määräysten mukaan olla asunto. Suomen rakentamismääräyksissä on määritelty minimirajat asuinhuoneelle, asuinhuoneistolle ja maankäytölle. Huoneiston koon tulee olla vähintään 20 neliometriä ja vastaavasti asuinhuoneen koon tulee olla vähintään 7 neliometriä. Huoneen lattian tulee olla maanpinnan yläpuolella ja asuinhuoneissa tulee olla ikkuna. (Ympäristöministeriön asetus asuntosuunnittelusta 2004.)

Koti on siis yhtä aikaa tarkkaan määritelty fyysinen osoitettavissa oleva paikka ja toisaalta abstraktiin määrittelyyn ja omaan tunteeseen liittyvä kokemuksellinen kokonaisuus. Koti on myös jokaiselle ihmiselle kuuluva subjektiivinen oikeus ja toisaalta koti toimii ankkurina, hyvinvoinnin ja itsemääräämisoikeuden lähteenä. Suhde kotiin on aina henkilökohtainen ja koti on hyvinvointimme perusta.

3.1 Kodittomuus ja asunnottomuus

Koti kuuluu jokaiselle, mutta mitä on elää ilman kotia. Elämä ilman asuntoa, seiniä joiden sisään koti voidaan rakentaa voi olla haastavaa.

Asunnottomuutta ja asunnottomuuden syitä on Suomessa tutkittu erittäin paljon. Aiheesta on valmistunut lukuisia opinnäytetöitä, pro gradu -tutkielmia ja väitöskirjoja. Nykytutkimuksen valossa asunnottomuus käsitetään eriytyneenä prosessina, johon on erilaisia sisäänmenoväyliä, poistumisteitä ja polkuja eri väestöryhmille. Käsitelmä asunnottomuudesta on pitkään näyttäytynyt keski-ikäisten päihdeongelmaisten miesten ongelmana. (Kostiainen ja Laakso 2012, 9.) Tämä kuva asunnottomuudesta on kuitenkin muuttunut ja asunnottomuus on yhä useammin myös nuorten, pariskuntien ja yksinäisten naisten ongelma. Viimeisimmässä valmistuneessa Valtion asuntorahaston tilastossa, jossa käsitellään vuoden 2015 asunnottomuustilastoja, on asunnottomien naisten määrä noin 1.496 henkilöä. Kaiken kaikkiaan asunnottomia oli Suomessa vuonna 2015 yhteensä 7.898 henkilöä. Nuoria alle 25-vuotiaita oli asunnottomina 1.652 ja vastaavasti maahanmuuttajia 1.878 henkilöä. (Valtion asuntorahasto ARA 2016.)

Asunnottomuus koetaan Euroopassa ja myös Suomessa hyvin moniulotteisena ongelmana. Asunnottomuuden yksiselitteinen määrittely on mahdotonta. Suomalaisessa asunnottomuuskeskustelussa kodittomuuden sijasta käytetään enimmäkseen käsitettä asunnottomuus. Angloamerikkalaisissa tutkimuksissa sen sijaan käytetään käsitettä "homelessness" ja pohjoismaisissa tutkimuksissa esiintyvät rinnan käsitteet "hemlöshet" ja "bostadslöshet". (Asunto ensin i.a.b). Tämä terminologian ero on mielestäni merkittävä, kun tutkitaan kodin merkitystä asunnottomille. Ilkka Taipale on väitöskirjassaan määritellyt osuvasti näiden käsitteiden eroa: "Asunnoista on pulaa mutta kotiin kohdistuu ikävä". Asunto on fyysinen esine, joka voidaan rakentaa, omistaa, vuokrata tai kalustaa. Koti sen sijaan perustetaan tai luodaan. Asunnolla on hinta, mutta kodilla on henki. (Granfelt 1998, 48.) Ollaan jopa sitä mieltä, että Suomessa on haluttu päästä eroon sellaisista määrittelyistä, jotka perustuvat asunnottomien persoonallisille piirteille. Asunnoton terminä viittaa konkreettiseen puutteeseen, johon voidaan vastata asuntopoliittisin toimin. Kodittomuus nähdään yleisesti laajempänä ilmiönä kuin asunnottomuus. Kodittomuus liittyy subjektiiviseen hyvinvointiin ja on luonteeltaan teoreettisempaa, yleisempää ja yksilön kokemukseen perustuvaa (Granfelt 1998, 47).

Asunnottomuus tai kodittomuus on Euroopan alueen keskeisimpiä yhteiskunnallisia ongelmia, joihin EU:n Sosiaaliturvan ja sosiaalisen osallisuuden edistämisen strategiassa keskitytään. Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö FEANTSA on kehittänyt ETHOS-luokittelun asunnottomuuden eri muotojen luokitteluun. ETHOS-luokittelussa kodin määrittely jakautuu tilalliseen, sosiaaliseen ja lailliseen osa-alueeseen. Näissä osa-alueissa esiintyvät puutteet määrittelevät asunnottomuuden muodon. Tilallinen osa-alue kuvaa kansallisten laatusuosituksen mukaista asuntoa, johon henkilöllä ja hänen perheellään on yksinoikeus. Sosiaalinen osa-alue kuvaa mahdollisuutta yksityisyyteen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Kolmas osa-alue kuvaa asumisoikeuden laillisia perusteita.

Tältä pohjalta ETHOS-luokittelusta tarkentuu neljä asunnottomuuden perusmuotoa: katuasunnottomuus, asunnottomuus, asunnottomuusuhan alaisuus ja puutteelliset asumisolosuhteet. Mainitut neljä asunnottomuuden perusmuotoa jakautuvat 13:een asunnottomuuden toiminnalliseen määritelmään, joissa on luokiteltu tarkemmin asunnottomien henkilöiden olosuhteet. (FEANTSA i.a; Busch-Geertsema 2010, 46.)

Katuasunnottomina pidetään niitä asunnottomia, jotka yöpyvät kadulla tai ensisuojuissa. Asunnottomia ovat taas ne henkilöt, jotka käyttävät erilaisia asumispalveluita, asuvat esimerkiksi turvakodissa, maahanmuuttajien majoituksessa, vapautuvat laitoksesta tai ovat hoitokodeissa eläviä pitkäaikaista tukea saavia henkilöitä. Asunnottomuusuhan alaisia ovat ne henkilöt, jotka asuvat epävarmoissa olosuhteissa, kuten häätöuhan tai väkivallan uhan alla eläviä. Puutteellisissa asuinolosuhteissa eläviä ovat ne asunnottomat, jotka elävät tilapäisissä tai epätyypillisissä rakennuksissa, asuvat asumiskelvottomissa rakennuksissa tai elävät äärimmäisen ahtaasti.

Taulukko 1. ETHOS-typologia (Busch-Geertsema 2010, 46)

Käsiteryhmä	Operationaalinen ryhmä	Asuntotilanteen kuvaus
KADULLA ASUVAT	1 Kadulla asuvat	1.1 Julkiset tilat tai ulkotilat
	2 Yömajoissa asuvat	2.1 Yömaja
ILMAN ASUNTOA OLEVAT	3 Asunnottomien majoituksessa asuvat	3.1 Asuntola 3.2 Tilapäinen majoitus 3.3 Tuettu tilapäisasuminen
	4 Naisten asuntoloissa asuvat	4.1 Naisten asuntolat
	5 Maahanmuuttajille järjestetyssä majoituksessa asuvat	5.1 Tilapäismajoitus / vastaanottokeskukset 5.2 Siirtotyöläisille järjestetty majoitus
	6 Laitoksista vapautuvat	6.1 Rangaistuslaitokset 6.2 Terveystieteiden laitokset 6.3 Lasten laitokset / lastenkodit
	7 Asunnottomuuden takia pitkäaikaista tukea saavat	7.1 Ikääntyneiden asunnottomien hoitolaitokset 7.2 Entisten asunnottomien tuettu asuminen
EPÄVARMA ASUMINEN	8 Epävarmoissa oloissa asuvat	8.1 Tilapäisesti perheen / ystävien luona 8.2 Ilman laillista (ali)vuokrasuhdetta 8.3 Laiton maanvaltaus
	9 Häätöuhka	9.1 Häädön toimeenpano (vuokra-asuminen) 9.2 Asunnon haltuunotto (omistusasuminen)
	10 Väkivallan uhka	10.1 Poliisin kirjaamat tapaukset
PUUTTEELLINEN ASUMINEN	11 Tilapäiset / epätavalliset asumisjärjestelyt	11.1 Asuntoauto/-vaunu 11.2 Epätavalliset rakennukset 11.3 Tilapäisrakenteet
	12 Puutteellisesti asuvat	12.1 Asumiskelvottomat vallatut asunnot
	13 Erittäin ahtaasti asuvat	13.1 Kansalliset normit ylittävä tilanahtaus

Asuntolassa asuvat luokitellaan ETHOS-luokittelussa asunnottomiksi, koska majoitus on tarkoitettu tilapäiseksi. Mäntylässä asuttaessa myös asumisoikeuden perusteet voivat olla epäselvät, jolloin Mäntylässä asuvia voidaan pitää myös asunnottomuusuhan alla elävinä.

Suomessa asunnottomuutta tilastoidaan säännöllisesti. Valtion asuntorahasto ARA uutisoi helmikuussa 2016 asunnottomuuden vähentyneen muutamalla sadalla henkilöllä ja että myös pitkäaikaisasunnottomuus oli vähentynyt. (Valtion asuntorahasto ARA 2015a.) Tilastojen tarkkuutta tosin heikentää tilastotiedon tuottajien ilmeiset epäselvyydet asunnottomuuden määritelmässä. Vuonna 2014 Hyvinkäällä oli ARA:n tilaston mukaan 28 yksinelävää asunnotonta (ARA 2014). Kuitenkin pelkästään Mäntylän omien tilastojen mukaan asunnottomina oli yli 30 henkilöä ja mikäli mukaan lasketaan Hyvinkään Toimarin asunnottomat, saadaan luvuksi jo huomattavasti enemmän kuin ARA:n tilastoissaan ilmoittama. Tilastoissa asunnottomuustilastot näyttävät aina varsin tarkoilta, mutta on myönnettävä ne hankaluudet, joita tilastojen keräämiseen liittyy. Tietoja kirjaetaan satunnaisesti, jos ollenkaan eikä mitään systemaattista järjestelmää tilastointiin ole käytössä. (Juurinen & Virtanen-Olejniczak 2008, 146.) Vuonna 2015 asunnottomia oli Hyvinkäällä ARA:n tilaston mukaan 78 henkilöä (ARA 2016b).

Entisen Uudenmaan läänin alueella asunnottomuus on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Uudenmaan alueen 5.927 asunnottomasta oli asunnottomana pääkaupunkiseudulla 5.523. Pääkaupunkiseudun ympäristökunnissa asunnottomana oli siis noin 400 henkilöä. Hyvinkään osuus tästä luvusta on noin viidennes. (ARA 2016b.)

3.2 Koti asuinyhteisössä

Asunnottomuuden tai kodittomuuden kuva on varsin synkkä. Asunnottomuutta on yritetty ratkoa myös erilaisilla yhteisöasumisen muodoilla. Asuntolat ovat näitä asunnottomille tarkoitettuja yhteisöllisiä koteja. Asuinyhteisö voi muodostua myös vapaasta yhteisestä päätöksestä.

Yhteisöllisyys asumisessa on monisärmäistä ja voi toteutua eri muodoissa ja usealla eri tasolla. Yhteisöllisen asumisen tunnuspiirteitä on yhteistoiminta, yhteistilat ja yhteisöllinen organisaatio. Yhteisöllisessä asumisessa asukkailla on myös hyvin aktiivinen rooli ja asukkaiden omatoimisuutta korostetaan. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 4.)

Asuinyhteisö voi muodostua joko sopimuksen tai asukkaiden statuksen perusteella. Sopimukselliset asuinyhteisöt perustuvat siihen kuuluvien ihmisten omaan valintaan. Vastaavasti statukselliset yhteisöt muodostuvat asukkaita yhdistävän ominaisuuden perusteella. Yhdistävänä statuksena eli ominaisuutena voi toimia ikä, rotu, sairaus tai elämäntilanne, kuten esimerkiksi asunnottomuus. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 35.)

Asuinyhteisön yhteisöllisyys ilmenee monella eri tavalla. Yhteisöllisyys voi olla tunneperäistä kiintymystä tai sopimuksellista toimintaa. Yhteisöllisyys ei edellytä yhtä yhteistä elämäntapaa tai yhteisölle omistautumista. Yhteisöllisyyden taso ja tapa vaihtelevat paljon asuinyhteisöjen välillä ja jopa niiden sisällä. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 35)

Kun yhteisöllisyyden perustana on erilaisiin ongelmiin perustuva samankaltaisuus muiden asuinyhteisön jäsenten kesken, voi uudenlaisen minäkuvan rakentaminen olla vaikeaa. Asumisyhteisö voi vahvistaa tai ylläpitää leimautumista. Asumisyhteisön pitäisikin yhteisöllisyyden lisäksi olla asukkaiden yksilöllisiä tavoitteita tukeva, välittävä ja kannustava. (Nousiainen 2015, 83.)

Yhteisöllisyyden ja identiteetin käsitteet kietoutuvat yhteen. Yhä useammin määrittelemme itsemme sitä kautta, mihin yhteisöihin kuulumme ja miten yhteisöissä toimimme. Historiallisesti identiteetinmuokkaajina olivat vahvasti sukuyhteisöt. Modernin yhteiskunnan identiteetti muokkautui sukupuolen, etnisen ryhmän tai luokan mukaan. Nykyisin postmodernissa ajassa identiteettiä muokkaavat ihmisten omat valinnat. Ihmiset ovat vapaita liittymään yhteen samanhenkisten kanssa ja muodostamaan vapaamuotoisia yhteisöjä. (Saastamoinen 2001, 170-172.)

3.4 Koti ja yhteisöllisyys seurakunnan työssä

Koti ja yhteisö ovat aina olleet merkityksellisiä seurakunnan työssä. Asunnottomien huomioimisella ja auttamisella on myös pitkät perinteet kirkon diakonia-työssä.

Modernimman kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on jakamaton kokonaisuus. Ihminen on Jumalan luoma elävä olento, joka on luotu Jumalan kuvaksi, vuoropuheluun ja yhteistyöhön Jumalan kanssa. (Sakasti i.a..)

Kodilla on monitahoinen merkitys kristillisessä perinteessä. Koti on toisaalta kasvun ja levon paikka, kotiin tullaan suojaan ja turvaan. Toisaalta koti voi myös olla taivaankoti, jonne pääsyä odotetaan ja johon kohdistuu koti-ikävä.

Kodilla on vahva merkitys seurakuntien työssä. Koti halutaan myös siunata. Kirkolliset toimitukset tuntevat kodin siunaamisen kaavan, jossa pyydetään Jumalan siunausta ja varjelusta perheen tärkeimmälle paikalle eli kodille (Tampereen ev.lut. seurakunnat i.a.). Kodin siunaamisessa todetaan, että Jumala on antanut meille kodin, jossa saamme elää turvallisesti ja hyväksytyinä. Koti on lahja jossa voidaan elää rauhassa ja levollisesti. (Kirkollisten toimitusten kirja 2003.)

Kristillinen kirkko on koko olemassaolonsa ajan toiminut yhtenä yhteisöllisyyttä vahvistavana rakenteena yhteiskunnassa. Yhteisöllisyys ja kollektiivinen elämäntapa kuvataan seurakunnan ominaisuudeksi jo varhaiskirkon ajasta alkaen. Kirkon rooli korostuu nimenomaan pienissä maaseutuyhteisöissä, joissa on vähän muita yhteisöllistä liittymistä edistäviä paikallisia instituutioita. (Thitz 2006, 94.)

Seurakuntatyön ajatus yhteisöistä vastuun ja osallisuuden välittäjinä perustuu uustestamentilliseen koinonian käsitteeseen. Käsitteenä Koinonialla tarkoitetaan yhteyttä, osallisuutta ja jakamista. Käsitteen mukaan ihmiset ovat kaikki osallisia yhteisöstä, joka perustuu itseämme suurempaan lahjaan ja merkitykseen. Kuulumme yhteen toistemme kanssa. Tämä kaikki merkitsee yhteisvastuullista huonompiosaisten kuormien jakamista ja jokaisen vetämistä yhteisten

lahjojen ja yhteisen ihmisarvon piiriin. Seurakunta voi tarjota ihmisille yhteisön, johon hän voi liittyä ja kiinnittyä. Seurakuntatyö rakentuu ihmisten välisistä kohtaamisista, jotka parhaimmillaan saattavat ihmisiä mukaan yhteisön muuhun toimintaan. (Thitz 2006,97-99.) Yhteisöllisyys tarjoaa sekä lepoa ja hiljentymistä että aktiivista vaikuttamista omassa elinympäristössä, tavoitteena elämän kokonaisvaltainen eheytyminen. Yhteisön keskeisimmät arvot ovat rehellisyys ja luottamus, vastuun ottaminen itsestä ja toisista. (Kirkon päihdestrategia 2005, 6.)

Kirkon päihdestrategian mukaan kirkko keskittyy päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Yhteistyötä tehdään eri kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Haasteena nähdään myös yhteisöllisyyden puutteesta johtuva sosiaalinen eristyneisyys ja kodittomuus, joka tuo helposti mukanaan henkisen kodittomuuden. Päihdetyö on erillinen seurakuntien työmuoto ja päihdetyön otsikon alla puhutaan muun muassa asunnottomista. Kristillisessä päihdetyössä on käytössä työmenetelmien koko kirjo, avotyöstä laitoshoitoon saakka. Asuntola ja tukiasuntotoiminta luetaan kirkon päihdestrategiassa välimuotoisiksi palveluiksi. Asuntolat ja tukiasuntotoiminta eivät selkeästi ole erotettavissa avopalveluksi tai laitoshuolloksi. (Kirkon päihdestrategia 2005, 5, 11-12.) Tämä määrittelyn vaikeus kertoo kyseessä olevan palvelun luonteen ja sisällön määrittelyn vaikeudesta. Sama vaikeus näkyy esimerkiksi myös tämän opinnäytetyön tiimoilta Mäntylän palveluiden määrittelyssä.

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Hyvinkään Mäntylässä on vuonna 2015 käynnistynyt keskustelu asuntolaittoiminnan uudistamisesta vastaamaan paremmin nykypäivän vaatimuksia. Koska nykyinen asuntolarakennus on jo vanha ja heikkokuntoinen, on käytännössä järkevintä käynnistää rakennushanke uuden palvelukeskuksen rakentamiseksi palvelemaan alueen asunnottomia. (Puro 2015.) Tässä yhteydessä koettiin tarpeelliseksi selvittää, miten asukkaat näkevät ja kokevat yhteisöasumisen ja mikä yhteisöasumisessa on hyvää ja säilyttämisen arvoista. Yhteisöasuminen parhaimmillaan on kannustavaa ja osallistavaa. Asuinyhteisöjen yhteisöllisyys on asukkaille sinänsä arvokasta ja tavoiteltua, ei ensisijaisesti välineellistä tai laskelmoivaa (Helamaa ja Pylvänen. 2012, 37). Toisaalta taas on tarve selvittää, miten Mäntylän asunnottomat asukkaat määrittelevät kodin. Koti ja kodin kokemus on merkittävä tekijä pohdittaessa ihmisten suhdetta omaan asumiseen. Asunnottomuuden vähentämiseen riittää asunnontuotannon lisäys, mutta kodittomuuden vähentäminen vaatii jo paljon muita tukitoimia (Granfelt 1998, 48).

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi tarkentuivat

1. Miten Hyvinkään Mäntylän asukkaat määrittelevät kodin?
2. Miten Hyvinkään Mäntylän asukkaat kokevat yhteisöllisyyden asumisessa?

Tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena ja tarkoituksena on tulevien palveluiden suunnittelun ja keskustelun tueksi selvittää niitä merkittäviä asioita Mäntylän asukkailta, jotka vaikuttavat kokemukseen yhteisöllisyydestä ja kodista.

Opinnäytetyölle on vahva työelämän tilaus ja valmistuttuaan se palvelee uuden tulevan toiminnan kehittämisessä. Lisäksi opinnäytetyö auttaa kehittämään ja ymmärtämään nykyistä palvelua nimenomaan yhteisöllisyyden ja yhteisöllisyyden kokemuksen näkökulmasta.

Opinnäytetyön tutkimus on rajattu Hyvinkään Mäntylän asukkaiden kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja kodista. Tähän päädyttiin, koska haluttiin selvittää Mäntylässä asuvien asunnottomien henkilöiden oma näkemys ja kokemus yhteisöllisyydestä asuntolassa ja siitä, mikä asuntolasta tekee kodin – jos mikään. Tutkimus olisi voitu toteuttaa yksinkertaisena asiakastytyväisyyskyselynä, mutta se ei olisi tuottanut sellaista syvällistä tietoa, jota laadullisella tutkimuksella ja teemahaastatteluilla voidaan parhaimmillaan saavuttaa.

Kodittomuus ja koti ovat asunnottomuutta huomattavasti monitahoisempia kysymyksiä. Asunnottomien oma määrittely kodille kertoo palveluntuottajalle eli Hyvinkään Mäntylälle arvokasta tietoa siitä, miten tuotettavaa palvelua tulee kehittää, jotta kokemus kodista voisi toimia asukkaita kiinnittävänä ja toisaalta voimauttavana tekijänä. Yhteisöllisyyden rakentumisen ymmärtäminen on taas arvokasta, kun halutaan tuottaa asumispalvelua, jossa yhteisöllisyys toimii asukkaiden voimavarana.

Kodin kautta ihminen on tässä maailmassa. Kodin kokemuksen kautta voidaan auttaa myös ihmisen muuta osallisuutta elämässä. Tukemalla kodin kokemusta ja mahdollistamalla kodin määrittelyä voidaan tukea ihmisen omaa toimijuutta omassa elämässään. Mutta ennen kuin tätä voidaan tukea, on ensin ymmärrettävä, mistä kokemus kodista syntyy ja miten koti sen kokijalle määrittyy.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus on aina erilaisten valintojen ja päätösten tekoa. Tässä tutkimuksessa valittiin tutkimusmetodiksi laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen käyttöön päädyttiin, koska siinä lähtökohtana pidetään aina todellisen elämän kuvaamista ja sellaisenaan se soveltuu hyvin nyt tutkittavan aiheen selvittämiseen. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa tutkimusaineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti valitulta joukolta. Laadullisessa tutkimuksessa myös tutkittavien näkökulmat pääsevät hyvin esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 125, 161-165.) Tässä opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen erityispiirteet näkyvät haastateltavien omien kokemusten ja ajatusten nousemisessa työn keskiöön ja erityisen tarkkailun alle.

Opinnäytetöiden ja niihin liittyvien tutkimusten tulee aina noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Näitä periaatteita ovat rehellisyys, huolellisuus, eettisesti kestävä tiedonhankinta, muiden tutkijoiden työn huomioiminen ja raportointi. Tutkimuksen kohteena olevien ihmisten itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja tietosuojan noudattaminen ovat myös olennainen osa hyviä periaatteita. (Roivas & Karjalainen 2013, 80-81.)

5.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii selvittämään, kuvaamaan ja vertaamaan erilaisia tutkittavia ilmiöitä. Kvalitatiivisen tutkimuksen ja kvantitatiivisen tutkimuksen eroista ja kahtiajaosta käydään edelleen laajaa keskustelua ja jopa väittelyä. Kvalitatiivista tutkimusta on joissakin yhteyksissä tituleerattu yhteiskuntatieteen tutkimusmetodiksi. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen metodi on mielletty jopa vastaisiksi, toisensa poissulkeviksi. (Alasuutari 1999, 31-33.)

Tässä tutkimuksessa kvalitatiivista metodologia ei ole valittu vain, koska ei olisi haluttu käyttää kvantitatiivista tutkimusta, vaan siksi, että sen soveltuvuus kodin ja

kodittomuuden tutkimiseen on parempi. Laadullinen menetelmä sopii erinomaisesti kodittomien tutkimiseen, koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään selvittämään ihmisten kokemuksia ja merkityksiä. (ks. Granfelt 1998, 47.) Tästä syystä laadullinen tutkimus tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on jopa luonnollinen valinta. Laadullisen tutkimuksen avulla tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään ja ymmärtämään ihmisten kokemuksia kodista ja yhteisöasumisesta sekä ihmisten arkielämässä kotiin ja yhteisöasumiseen liittyviä ilmiöitä.

Aineiston keruumenetelmäksi on valittu haastattelu, jotta tutkimukseen osallistuvien henkilöiden innostaminen mukaan haastatteluun ja haastattelun aikana kysymysten selventäminen olisi luontevasti mahdollista. Lisäksi haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, jolloin tiedonhankintaa voidaan suunnata ja aiheen käsittelyä voidaan kesken haastattelun syventää. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34-36). Opinnäytetyön aihe on myös osin erittäin henkilökohtainen, jolloin luottamuksellinen haastattelu voi auttaa ja helpottaa tunteikkaan teeman käsittelyä.

Erilaisista haastattelumetodeista (strukturoitu lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja strukturoimaton haastattelu) on tähän tutkimukseen aineiston keruutodiksi valittu teemahaastattelu. Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu on menetelmä, jossa haastattelun teema on mietitty etukäteen, mutta varsinaisessa haastattelutilanteessa kysymykset voivat olla erilaisia ja eri järjestyksessä. Teemahaastattelussa ei kysymyksillä ole tarkkaa muotoa tai järjestystä, mutta haastattelun teema ja aihe on mietitty ja päätetty ennen haastattelun tekemistä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-49.)

5.2 Aineiston keruu

Tutkimuksesta ja tulevista haastatteluista tiedotettiin asukkaille ensimmäisen kerran jo loppuvuonna 2015. Tulevia haastatteluista ja niihin osallistumisesta pidettiin keskustelussa joulukuun 2015 ja tammikuun 2016 asukaskokouksissa, joita oli yhteensä 5 kappaletta. Kokouksissa haastatteluista tiedotettiin ja niihin osallistumisesta selitettiin ja avattiin useaan otteeseen korostaen aina yksityisyyttä ja

vapaaehtoisuutta. Ennen haastattelua kaikkien haastateltavien kanssa allekirjoitettiin tutkimuslupa. (liite 2.)

Aineisto on kerätty teemahaastattelujen avulla helmi- ja maaliskuussa 2016. Tutkimuksen kohteena ovat Hyvinkään Mäntylän asukkaat. Haastatteluja varten valittiin kuusi Mäntylän asukasta, joilla oli keskenään mahdollisimman erilainen tausta, laaja ikähaarukka ja vaihteleva asumisaika asuntolassa. Taustatiedot koottiin Mäntylän omasta rekisteristä, johon kaikista asukkaista kerätään taustatiedot asukkaan kirjautuessa Mäntylän asukkaaksi. Haastateltavista neljä oli miehiä ja kaksi naisia. Haastateltavat olivat iältään 29-64-vuotta ja asumisaika vaihteli viidestä vuodesta yhteen kuukauteen. Kahdella haastateltavalla oli takanaan useita asumisjaksoja asuntolassa. Viidellä haastateltavista oli aikaisemmassa historiassaan laitosasumista joko päihdehoitolaitoksessa, lastensuojelulaitoksessa, vankilassa tai asunnottomien asuntolassa. Kahdelle haastatelluista tämänkertainen asumisjakso oli jo toinen Mäntylän asuntolassa vietetty ajanjakso. Haastateltujen asuntolaan tulon syy vaihteli. Vain kahdella tulon syy oli suoraan päihteiden käyttöön ja sitä kautta aiheutuneisiin elämänhallinnan ongelmiin ja asunnon menetykseen liittyvä.

Haastatteluiden ajankohtana asuntolassa asui 28 asukasta, joista kuusi oli naisia ja loput 22 oli miehiä. Asuntolassa asui myös kaksi pariskuntaa. Asuntolan nuorin asukas oli 20 vuotta ja vanhin 71 vuotta. Asumisaika vaihteli yhdestä kuukaudesta 30 vuoteen. Keskimääräinen asumisaika tuolla hetkellä oli kaksi vuotta ja kuusi kuukautta.

Haastatteluajankohta sovittiin jokaisen haastateltavan kanssa noin viikko etukäteen. Haastattelutilanteet järjestettiin joko asuntolan keittiössä, joka voidaan rauhoittaa kahdenkeskistä keskustelua varten, tai haastateltavan asukkaan omassa huoneessa haastateltavan valinnan mukaan. Haastatteluja ei tietoisesti toteutettu henkilökunnan tiloissa kuten toimistohuoneessa. Tällä haluttiin viedä haastattelutilanne ikään kuin asukkaan omalle maalle ja mahdollisesti myös näin helpottaa haastatteluun osallistumista ja tilanteeseen keskittymistä. Haastatteluista kolme tehtiin asuntolan yhteisissä tiloissa ja kolme asukkaiden omassa huoneissa. Haastattelut pidettiin aina iltapäivällä, kun päivän askareet oli jo

tehty. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut kestivät vajaan tunnin haastateltavaa kohden.

Laadin teemahaastatteluja varten löyhän suunnitelman (ks. Kananen 2014,89), jonka mukaan etenin kaikissa haastatteluissa. Haastattelutilanteen suunnitelmani oli:

- Itseni esittely
- Aiheen esittely
- Luottamuksellisuuden esittely ja haastateltavan mahdollisuus esittää kysymyksiä luottamuksellisuudesta
- Haastatteluluvan esittely ja allekirjoitus
- Nauhurin käynnistys
- Teemojen esittely
- Lopetus
- Varmistus, että haastattelua on lupa käyttää tutkimuksessa.

Haastatteluissa pyrin olemaan aktiivinen ja pureutumaan teeman käsittelyssä mahdollisimman pitkälle. Haastattelijana varmistin, että haastattelun kaksi pääteemaa, koti ja yhteisöllisyys, tulevat kaikkien kohdalla käsiteltyä. Teemojen käsittelyn laajuus vaihteli haastateltavien kesken. Haastatteluteemat olen esitellyt tarkemmin opinnäytetyön liitteessä. (liite 1.) Haastattelijana pyrin pureutumaan teemaan mahdollisimman syvälle, mutta haastatteluiden ja haastateltavien yksilöllisyys vaikutti teemojen käsittelyyn. Kaikkien kohdalla kaikki teemat kuitenkin käytiin läpi.

Haastatteluista muodostuneet muistiinpanot, nauhoitukset ja allekirjoitetut tutkimuslupakaavakkeet ovat tekijän hallussa. Kaikki opinnäytetyön tekemiseen liittyvä aineisto hävitetään opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen.

5.3 Aineiston analyysi

Nauhoitettuja haastatteluita kertyi noin viisi tuntia. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin ensin suoraan nauhoituksista tekstiedostoon raakatekstiksi. Litteroitua raakatekstiä kertyi 29 sivua. Litteroitu raakateksti siirrettiin tämän jälkeen taulukko-ohjelmaan, jossa jokaisesta asiakokonaisuudesta luotiin oma solunsa. Solun sisältämä litteroitu raakateksti pelkistettiin. Tässä yhteydessä myös tutkimuksen kannalta epäoleellinen tieto merkittiin, mutta ei poistettu. Taulukko-ohjelman avulla epäoleellinen tieto voitiin suodattaa pois aineiston käsittelystä, mutta tarpeen vaatiessa siihen pystyttiin palaamaan ja tarkistamaan tehtyjä johdopäätöksiä.

Käsittelyn ja vertailun helpottamiseksi haastateltavat merkittiin kirjaimella "H" ja juoksevalla numeroinnilla. Numerointi tuli suoraan litterointijärjestyksestä eikä sillä ole muuta merkitystä. Haastateltavista merkittiin myös sukupuoli, ikä, asumisaika asuntolassa, asuntolaan tulon syy sekä tieto oliko aikaisemmin asunut asuntolassa.

Yksityisyyden turvaamiseksi on tässä opinnäytetyössä esitettyjen lainausten yhteyteen merkitty vain kirjain "H" ja haastatellun henkilön numero sekä sukupuoli. Ikä ja asumisaika olisi ollut liian yksilöivä tieto ja olisi voinut vaarantaa haastateltujen anonymiteetin.

Asiakokonaisuuksien jäsentelyn jälkeen tekstimassaa ruvettiin luokittelemaan. Aluksi tekstiä luokiteltiin teemahaastattelun teemojen mukaan mutta haastateltuteemojen lisäksi aineistosta nousi esiin myös muita luokkia. Aineiston käsittelyssä pyrittiin olemaan koko ajan avoimena sille, mitä teemoja aineistosta hahmottuu. Aineistossa koti-teema jakautui useampaan luokkaan: kodin määrittelyyn, kotiin ennen asuntolaa, asuntolakotiin ja kotiin asuntolan jälkeen. Yhteisöllisyyttä käsiteltiin yhtenä luokkana.

Aineistoanalyysiksi valittiin sisällönanalyysi. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen ja yhtäläisyyksiä sekä eroja etsien. Sisältönanalyysin avulla voidaan antaa aineistolle tiivis ja sanallinen muoto. (Tuomi ja Sarajärvi 2002,

105-110.) Aineistoanalyysin avulla tässä tutkimuksessa hahmotellaan siis kuvaa kodin ja yhteisöasumisen merkityksestä Hyvinkään Mäntylän asukkaille.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Tutkimuksen tulosten on oltava luotettavia. Luotettavuus voidaan saavuttaa suunnittelemalla tutkimus ja aineiston keruu hyvin ja huomioimalla laadun tarkkailu prosessin aikana. Luotettavuustarkastelun lähtökohta on tutkimuksen riittävä dokumentaatio sekä valintojen ja ratkaisujen riittävä perustelu. (Kananen 2014. 145, 151)

Opinnäytetyöraportti on rakennettu siten, että siinä kuvataan ja perustellaan tehtyjä valintoja ja linjauksia mahdollisimman tarkasti. Opinnäytetyöhön liittyvä haastatteluaineisto, johon kuuluvat nauhoitteet, kirjalliset muistiinpanot ja haastatteluluvat on tallennettu ja löytyvät opinnäytetyön tekijältä. Kaikki kertynyt aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Opinnäytetyöntekijänä ja haastattelijana toimi toimintayksikön henkilökunnan jäsen. Tämä voi olla haastattelutuloksia vääristävä tekijä. Haastateltavat saattavat pyrkiä miellyttämään ja antamaan vastauksia, joita ajattelevat haastattelijan haluavan kuulla. Tätä vaikutusta pyrittiin minimoimaan tiedottamalla tutkimuksesta hyvissä ajoin ja useaan otteeseen sekä sopimalla haastattelut hyvissä ajoin. Lisäksi haastattelut pidettiin fyysisesti tilassa, joka ei korostanut henkilökunnan asemaa. Haastattelijantuttuus voi myös helpottaa haastattelujen tekemistä. Kun haastattelijana on yksi yhteisön jäsen, voi teemojen käsittely olla vapautuneempaa ja aidompaa.

Haastateltavien yksityisyydestä huolehtiminen oli oleellinen kysymys aineiston käsittelyssä. Raportoinnissa olen halunnut kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei aineistosta nostettuja kommentteja olisi mahdollista yksilöidä tiettyyn asukkaaseen. Tutkimuksen aiheen ja kohderyhmän huomioiden pidin tärkeänä varmistaa, ettei tunnistaminen olisi mahdollista myöskään Mäntylän asukkaiden toimesta.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä tutkimuksessa raotetaan sitä, mistä kodin keskeiset elementit muodostuvat ja miten yhteisöasuminen voi toimia arkipäivän tukena. Asuntolassa asuvien asunnottomien ääni on hento ja nöyrä. Merkityksiä nostetaan yksinkertaisista ja arkisista asioista, jotka voivat tuntua itsestäänselvyyksiltä niille, jotka eivät ole asunnottomuutta kokeneet. Toiveet ovat pieniä, miltei ujoja, arasti ääneen lausuttuja haaveita tulevasta.

6.1 Kodin määrittely ja kodin tehtävät

Kuten kotiin liittyvässä tutkimuksessa on todettu, kodin määrittely ja kodin kokeminen on hyvin yksilöllistä. Myös kaikki haastateltavat määrittelivät kodin hyvin yksilöllisesti. Joitakin yhteisiä piirteitä kodin määrittelyssä haastateltavilta kuitenkin on: kaikissa haastatteluvastauksissa kotia määritellään oman rauhan, oman tilan tai yksityisyyden kautta. Koti on paikka, jossa voidaan olla ilman suojakilpiä omana itsenä ja ladata akkuja. Lisäksi kaikki haastateltavat liittävät kotiin kokemuksen itsemääräämisoikeudesta.

Kodin määrittelin turvan tunnulle ja että on mahdollisuus omaan rauhaan. (H6, mies)

Koti on rauhallinen oma paikka, missä sä saat olla ihan niin kuin itse tykkäät. (H6, nainen)

Koti voidaan myös määritellä erityisen konkreettisesti. Jotkut haastateltavat määrittelevät kodin tilan ja tavaroiden kautta. Tällöin koti on yksityinen tila, josta löytyy tiettyjä tavaroita.

Kodissa on sänky, telkka ja mitä nyt kotona on. Kodin tehtävä on olla paikka missä nukutaan, koti tarjoaa myös yksityisyyttä. (H2, mies)

Toisaalta kodin kokemus on yhdessä vastauksessa varsin henkisellä tasolla, jossa kotia määritellään sydämen tunteena ja kokemuksena. Tällöin koti muodostuu sinne, missä se henkisesti koetaan ja fyysiset ulottuvuudet ovat turhia.

Koti on aina se paikka missä sydän on. Jos mä pääsen henkisellä tasolla kokemaan sen niin siellä mä viihdyn. Kotona ei tarvitse olla mitään tavaroita, niitä pystyy keräämään myöhemminkin. Koti on henkinen paikka. (H3, mies)

Tämä kuvaus voi toisaalta olla myös itsemääräämisoikeuden ilmentymää, jossa ”minä ja minun sydämeni” määrittelevät, missä kotini on, jolloin kukaan tai mikään ulkopuolinen ei voi myöskään viedä kotia pois.

Kotiin liittyy myös pelkoa yksinäjämisestä ja yksinäisyydestä. Haastattelussa kaksi haastateltavaa puhuivat yksinäisyydestä, jota joko olivat kokeneet aikaisemmin kodissaan tai pelkäsivät kokevansa tulevaisuuden kodissa. Molemmat yksinäjämistä ja yksinäisyyttä pohtineet ovat naisia.

Kodin tehtävä on olla turvasatama vaikka toisaalta se koti pelottaa mua, et jos mä oon kauheen yksinäinen ihminen niin kuka mua vanhana hoitaa. Kyllä mua siis vähän pelottaakin se ajatus. (H6, nainen)

Olihan mulla aivan ihana koti, mutta yksin mä siellä olin. (H4, nainen)

Kodin tehtävät on huomattavasti helpompi määritellä. Kaikilla haastatelluilla kodin tehtävien määrittelyyn liittyy kodin toimiminen suojapaikkana. Aineistossa kaikki toteavat kodin olevan turvapaikka tai tukikohta.

Onhan se koti semmonen turvapaikka, turvasatama. (H4, nainen)

Kodin toimiminen turvapaikkana liittyy osin myös yksityisyyden kokemukseen ja sen tarpeeseen; kodin suojassa saadaan olla turvassa muulta maailmalta, vetäytyä turvaan, josta sitten taas lähdetään ulos ympäröivään maailmaan ja ollaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yksi haastatelluista toteaa kotiin liittyvän myös esteettisiä tehtäviä, kodin suojassa voi vaalia kaikkea kaunista ja sisustaa kotia omaa silmää tyydyttävällä tavalla.

6.2 Muut kodit ja kodit ennen asuntolassa asumista

Haastateltavat kertovat muita koteja olevan joko ennen asuntola-aikaa tai asuntola-ajan kanssa yhtä aikaa. Kolme miespuolista haastateltavaa mainitsee lapsuudenkodit. Yksi haastateltava mainitsee erityisen paikan, johon vetäytyy ikään kuin itsetutkiskeluun. Yksi haastateltava toteaa, että koteja on aina vain yksi kerrallaan.

On yksi semmoinen paikka mihin aina palaan, jos on jotakin isoa selvitettävää tuolla päässä, tavallaan semmoinen pikku penskan turvakivi. (H3, mies)

Lapsuudenkodin kerrotaan myös muuttuvan ja näyttäytyvän erilaisena riippuen omasta muuttuvasta elämäntilanteesta.

On olemassa useampia koteja, mm. lapsuuden koti, jossa edelleen oma äiti asuu. Vaikka lapsuuden koti määrittyy erilailla eri elämän vaiheissa. Lapsuuden koti on ikään kuin lähtöpiste. (H1, mies)

Haastateltavien puheessa aikaisemmat kodit ja kokemukset niistä ovat pääosin positiivisia, mutta kokemukset ja määrittelyt ovat hyvin yksilöllisiä. Yhteistä teemaa ei aikaisempien kotien määrittelystä oikein löydy. Tässä näkyikin kodin määrittelyn ja kokemuksen yksilöllisyys. Yksi haastateltavista määrittelee itsään hiukan kodin ulkopuolelle, ikään kuin koti olisi suorittamista.

Mun elämä oli melkein enemmän työtä kuin kotia. Koti oli lapsille hyvä paikka. (H4, nainen)

Lapset ovat kodissa myös tärkeitä ja osalla haastatelluista menneet kodit muodostuivat muiden ihmisten kautta ja puheessa kodit lakkasivat olemasta, kun ihmissuhteet päättyivät.

Koti on maailman paras paikka, mulla on ollut monenlaisia koteja, kaks avioeroa, yksi avoero - aina erilaisia koteja. Lapset oli pieniä ja se oli yhdenlaista kotia. Koti on maailman paras paikka. (H4, nainen)

Haastateltavien vaihteleva elämäkokemus näkyy juuri entisten kotien määrittelyssä ja kokemuksessa. Kokemukset ovat hyvin erilaisia ja puheessa entisiä

koteja lähestytään hyvin erilaisia reittejä. Yhdelle vastaajalle koti asuntolassa on ensimmäinen paikka, joka tuntui kodilta: aikaisempia koteja ei ollut tai ne eivät koskaan tuntuneet kodilta.

Elämä on kohdellut aika kummallisesti niin en oikein osaa määritellä kotia. Se määrittely on tullut vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa, enemmänkin täällä asuessa kirkastunut mulle. (H6, mies)

Koti on alkanut rakentua vasta yhteisöllisyyden kokemuksen myötä. Yhteisöllisyys asumisessa mahdollistaa lukuisia positiivisia muutoksia ihmisessä. Yhteisöllisyys vahvistaa toisista välittämistä, osallistumista ja turvallisuutta. Kodin määrittelyn ymmärtämiseen on vaikuttanut yhteisöllisyyden mukanaan tuoma kuulumisen tunne, tunne siitä, että on osa jotakin. (Helamaa & Pylvänen 2012, 20-21) Tämän kuulumisen tunteen voidaan olettaa kuvauksen perusteella olleen aikaisemmissa elämänvaiheissa puutteellinen.

Kodin luonne ja tuntemus on yksilöllinen ja jokaisen itse määriteltävissä. Edellä kerrottu kommentti kertoo myös kodin luonteen ja määrittelyn erityisyydestä. Kodin kokemuksen kautta määritämme turvallisuutta, yksityisyyttä, yksilöllistymistä ja säilyttämistä (ks. Young 2005, 151-154) Koti voi määrittyä myös kään-
tään. Vasta sen jälkeen kun koemme riittävän määrään turvallisuutta, yksityisyyttä, yksilöllistymistä ja mahdollisuutta säilyttämiseen pystymme ymmärtämään ja määrittämään kotia.

6.3 Asuntolakoti

Kaikki haastateltavat pitävät asumista asuntolassa hyvänä asiana. Asuntolassa viihdytään ja asuminen siellä koetaan turvallisena. Asuntolan asukkaiden toisilleen tarjoama vertaistuki on tärkeä. Toisaalta yhteisöllisyyteen ja yhteisöasumiseen liittyy myös suurimmat negatiiviset asiat asuntolakodissa.

Mä en tykkää kun ne mollaakaan takanapäin, mä en tykkää takanapäin puhumisesta. ihmisten pahantahtoisuus mua inhottaa. mutta semmoisia aina mahtuu joukkoon. (H4, nainen)

Pääsääntöisesti asuntola koetaan kotina tai ”melkein kotina”. Yksi haastateltava toteaa että asuntola ei ole koti, koska siellä ei ole riittävästi vapautta tehdä niitä asioita, joita haluaa.

Asuntola ei tunnu kodilta, asuntola voisi tuntua kodilta jos ei olis sääntöjä vaan vapaus tehdä mitä haluaa. (H2, mies)

Ei ihan koti, mutta melkein – kissa puuttuu. (H4, nainen)

Asuntolakoti määritellään haastateltavien kesken osin hyvinkin päinvastaisesti. Toisaalta asuntolakoti määriteltiin omaksi tilaksi, joka sisältää sängyn, seinän ja laatikoston, ja toisen haastateltavan mielestä asuntolakotiin kuuluvat myös yhteiset tilat ja niissä toimitaan kuten yksityisessä kodissa toimittaisiin.

Mun koti on tällä hetkellä sänky, seinä, kirjoituspöydän laatikko ja sängyn alusta. Tarkkaan rajattu koti. (H1, mies)

Asuntola tuntuu tällä hetkellä kodilta, kyllä tää tuntuu. Tää oma huone ja kyllä noi yhteiset tilatkin tuntuu mun kodilta. (H6, nainen)

Kodin kokemuksen koetaan myös auttavan kiinnittymisessä ja sitoutumisessa asumiseen asuntolassa. Asuntolakodissa vallitsee myös yhteiset, yhteisölliset säännöt. Kirjoitettuja sääntöjä on vain kaksi. Toisen asukkaan fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden kunnioittaminen ja päihteettömyys. Kirjoittamattomia sääntöjä on taas enemmän. Kirjoittamattomat säännöt liittyvät usein yksityisyyteen, esimerkiksi ovelle pitää aina koputtaa, toisen huoneeseen ei saa mennä ilman lupaa. Kirjoittamattomissa säännöissä vallitsee myös vastavuoroisuuden periaate eli kun minä toimin näin kuin toimin, odotan vastaavaa myös muilta minua kohtaan.

Oletus on, että vain henkilökunta liikkuu omalla alueella. Valitettavasti tunnen huonoa omaa tuntoa, kun joudun liikkumaan kaverin alueella. Tulee huono omatunto jos joutuu menemään kaverin alueelle. Sanomaton vastavuoroisuus pitäisi toteutua, eli oletuksena kaveri kunnioittaa myös omaa aluettani samalla lailla. (H1, mies)

Haastateltava kuvasi asumista kahden hengen huoneessa, jossa asukkaiden yhteinen kahvipaketti on toisen asukkaan kaapissa. Kun oma alue on rajattu ja itsemääräämisoikeus on puutteellinen haetaan rajoja ja reviiriä normaalia huo-

mattavasti pienemmässä mittakaavassa. Olennaista tuntuu olevan, että oma alue voidaan määritellä ja siihen todellinen vaikutusmahdollisuus.

6.4 Tulevaisuuden koti

Asuntolassa asutaan tällä hetkellä mielellään ja asuntola palvelee asukkaiden tämän hetkistä tilannetta hyvin. Silti suurimmalla osalla haastateltavista oli kuva tulevaisuuden kodista, joka ei ole asuntolassa. Pitkistä asumisajoista huolimatta nähdään asuntola-asuminen asukkaidenkin keskuudessa väliaikaisena asu-
mismuotona. Tulevaisuuden asumiselta halutaan jotakin muuta.

Vaikka asuntolan yksityisyyden puute ei merkittävästi vaikuttanut kokemukseen asuntolasta kotina ja koti jopa määriteltiin abstraktina paikkana, jonka sydän valitsee tai joka koetaan muuten henkisellä tasolla, tulevaisuuden koti nähtiin kuitenkin aina seininä ja kattona: fyysisenä, jopa maantieteellisesti määriteltynä paikkana.

Tulevaisuuden kodissa asutaan yksin ja se sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien päässä lähellä palveluita. Tulevaisuuden kodiksi riittää ihan pienikin asunto, yksiö tai kaksio, mutta tulevaisuuden kodista halutaan myös olla ylpeitä. Asuntolakodista ei käytännössä koskaan olla ylpeitä. Asuntolakodista ei tunneta häpeää, mutta ylpeyteen on vielä matkaa.

Tulevaisuuden koti on periaatteessa yksiö tai kaksio lähellä palveluita. Seinät on tässä ilmastossa tärkeä juttu. Vaikka mä luonteeltaani se kulkuri olenkin pitää silti olla se satama jossain. (H3, mies)

Vaikka periaatteessa mulle riittä ihan pieni asunto niin mä haaveilen että mulla olis silti iso ruokapöytä ja mä voisin kutsua porukkaa syömään sinne. Et ne oikeesti tulis vaan mun kotiin syömään. (H5, nainen)

Tulevaisuuden kodin kuvauksissa kuvastuu paljolti kaikki se, mitä nykyinen asuntolakoti ei ole. Vaikka asuntola pääsääntöisesti koetaan ihan oikeana kotina, on tulevaisuuden kotien määrittelyssä korostetusti mukana kaikki se mitä

asuntolakoti ei tarjoa. Tulevaisuuden kotiin liittyy oma rauha, itsemääräämisoikeus, oma tila tai oma alue.

Toisaalta tulevaisuuden kotiin liitetyt haaveet ja unelmat ovat pieniä, vaatimatomia - lähes liikuttavia. Haaveita, joiden toteutuminen ei ole paljosta kiinni vaan jotka ovat täysin saavutettavia, realistisia tulevaisuuden unelmia.

6.5 Yhteisön määritelmä ja asuminen yhteisössä

Haastateltavat määrittelevät yhteisön ikään kuin vanhaksi kyläyhteisöksi, jossa naapurin tehtävä ei olekaan kytätä vaan välittää. Yhteisöllisyys nähdään myös kunnioituksena toisia yhteisön asukkaita kohtaan.

Yhteisöllisyys on kunnioitusta muita kohtaan, iästä ja kastista riippumatta. Tämä on hyvin tärkeää ja tuo sitä yhteisön tuntua. Pitää myös muistaa, että tilat joita käytetään kuuluvat hyvin monelle muullekin ihmiselle. Yrittää olla huomaavainen. (H6, mies)

Yhteisöllisyys on sitä että väistämättä ihmiset joutuu olemaan tekemisissä keskenään. Yhteiset tilat edellyttävät kykyä jakamiseen ja yhteistoimintaan. Asuntolassa on jotakin samaa kuin vanhassa kyläyhteisössä. Ennen aikaan meidänkin kylällä naapuruus oli enemmän välittämistä kuin kyttämistä. Pidettiin huoli siitä että naapurikin pärjää. (H3, mies)

Yhteisö ei välttämättä ole yksi homogeeninen joukko, vaan asuntolan yhteisö voi koostua useammista erilaisista yhteisöistä. Myös muut yhteisön asukkaat nähdään erilaisena joukkona, jossa elämäntilanteen mukaan määritetään yhteisön jäseneksi. Haastateltavat määrittelevät asuntolassa olevan joukko niin sanottuja ”käymäläisiä”, jotka ovat asuntolassa vain käymässä, asuntola on heille ikään kuin välivaihe suunnitelmissa. Toinen joukko on ne asukkaat, joilla on asuntolan lisäksi myös toinen elinpiiri, joka on irrallinen asuntolasta. Kolmas joukko on asuntolan pysyväisihmiset, jotka elävät asuntolassa ja vasta rakentavat tulevaisuuden suunnitelmiaan ja haaveitaan. Asukkaat itse määrittelevät joukon, johon kuuluvat ja tämä joukko myös vaihtelee asuntolan asumisuran aikana.

Yhteisö on asukkailleen yhtä aikaa voimavara ja arka kohta. Yhteisöasumista pidetään etupäässä hyvänä asiana. Asuminen yhteisössä koetaan turvallisena ja yhteisö ympärillä on turvallisuutta lisäävä asia. Kaikki haastateltavat, jotka tuovat esiin yhteisöllisyyden hyviä puolia näkevät yhteisössä ja yhteisöllisyydessä myös huonoja puolia. Asumisaika vaikuttaa jonkin verran näkemykseen yhteisöstä. Lyhyen aikaa asuntolassa asuneet näkevät yhteisöllisyydessä jonkin verran enemmän huonoja puolia kuin asukkaat, joilla on pidempi asumishistoria. Yhteisöllä on myös rooli kodin tunteen muodostumisessa: Yhteisö voi tukea tunnetta kodista tai toimia sitä vastaan.

Yhteisöllisyys on samaan aikaan voima ja heikkous. (H3, mies)

Hyvää on yhteisö ympärillä, ei tarvitse pelätä yksin jäämistä. (H5, mies)

Täällä näkee heti ihmisiä kun menee tohon ulos vaikka tupakalle. Omassa kodissa kun asuin ni oikeestaan se oli vaan sitä että mä lähen niinku kauppa ja tapasin siellä jonkun jos tapasin, joskus saatettiin juoda kahvit. Täällä on enemmän ihmisiä ympärillä ja kuitenkin saa olla rauhassa. Onhan se turvallisuus juttukin. (H4, nainen)

Muut yhteisön ihmiset nähdään voimavarana. Hyvänä asiana pidetään myös mahdollisuutta siihen, että voi itse määritellä yhteisöllisyytensä tason; muiden kanssa ei tarvitse olla tekemisissä, jos ei halua tai jos ei jostain syystä jaksa. Halutessaan voi osallistua yhteiseen toimintaa, mutta kukaan ei siihen pakota.

Saa olla yksinäinen ja omissa oloissaan, mutta ei kuitenkaan tarvii. Mä oon tämmönen sosiaalinen ja kova puhumaan, mutta kyllä mä haluan välillä olla yksin. (H4, nainen)

Opinnäytetyöprosessin alussa epäilin yhdeksi teemaksi nousevan turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen. Turvallisuus teemana on ollut läsnä aikaisemmissa keskusteluissa asukkaiden kanssa. Turvallisuus sanoitetaan kuitenkin yllättävän selkeästi yhteisöllisyyden ja asuntola-asumisen hyväksi puoleksi. Yhteisön nähdään myös tukevan kodin tunnetta tai kokemusta kodista.

Turvallisuus tulee siitä, että jos jotakin sattuu on aina ihmisiä ympärillä. (H4, nainen)

Yhteisöasumisessa nähdään toki myös heikkouksia. Heikkoudet liittyvät asuinkumppaneihin, luottamiseen ja itsemääräämisoikeuden kaventumiseen. Yhteisöelämän koetaan myös rajoittavan yksilön asumista: koko ajan pitää ottaa muita ihmisiä huomioon.

Kun muiden kanssa asuu, niin ei voi valita asuinkumppaneitaan.
Kaikkien kanssa luottamusta ei synny. (H5, mies)

Vaikka itsemääräämisoikeuden koetaankin kaventuneen, rajat ja yhteisön paine koetaan jossakin tilanteessa myös hyvänä. Yhteisö tukee esimerkiksi omaa raittiutta, kun kynnyks juomaan lähtemiselle on yhteisön olemassaolon myötä suurempi.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämä opinnäytetyö tekee näkyväksi yhden pienen asunnottomien asumisyksikön asukkaiden näkemyksiä kodista ja yhteisöasumisesta. Se valottaa, mitä haastateltavat liittävät kotiin ja kodin kokemukseen sekä mitä kodilta odotetaan ”sitten joskus”, kun asuntolavaihe jää taakse. Tutkimus tuo esiin myös näkemyksiä ja kokemuksia yhteisöasumisesta. Kuten yleisestikin niin myös tässä tutkimuksessa kodin määrittely on varsin yksilöllistä.

Nykypäivän asunnottomuus näyttäytyy huonona viitekehyksenä. Asunnottomuuden luonne on muuttunut radikaalisti jo pelkästään Mäntylän olemassaolon aikana. Asuntolat perustettiin palvelemaan lähtökohtaisesti asunnottomia alkoholismiehiä ja pitkään asunnottomuus rinnastettiin nimenomaan alkoholiongelmaisiin miehiin. Nyt asunnottomuus on huomattavasti monitahoisempi ongelma. Asunnottomina on toki edelleen myös alkoholismiehiä, mutta he ovat saaneet rinnalleen asunnottomat pariskunnat, naiset ja nuoret. Asunnottomuuteen johtaneet syyt ovat huomattavasti moninaisemmat kuin aikaisemmin. Palvelutuotannossa tämä aiheuttaa paljon paineita: asunnottomien palvelut pitää rakentaa ja mitoittaa aivan uudella tavalla, jota ei ohjaakaan päihdeongelma tai päihdeongelmaisen ihmisen asuminen. Palveluita tulisi rakentaa yksilöllisiksi ja yksilöllisyyttä tukeviksi. Asunto ensin –periaatteessa asunnottomalla tulisi olla mahdollisuus valita asunto hyvältä sijainnilta hyvien kulkuyhteyksien päästä ja hyvällä varustelulla. (Asunto ensin i.a.a.) Tähän voi olla vaikea päästä, mutta vähintään voidaan huolehtia siitä, että asunnottomalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten asuu riippumatta siitä, asuuko asuntolassa, tukiasunnossa vai ulkona kadulla.

Kirkolla on pitkä perinne asunnottomuustyössä, se on vahva ja aktiivinen toimija asunnottomuuteen liittyvässä auttamis- ja vaikuttamistyössä kuten asunnottomien yö –tapahtuma. Moderni asunnottomuus haastaa myös kirkon työtä. Kirkko on päihdestrategiassa määritellyt päihdeongelmaisten ja asunnottomien kanssa tehtävää työtä ja sen tavoitteita. Asunnottomuuden uudessa valossa kirkon kannattaisi tarkistaa suhtautumistaan asunnottomuuteen ja nähdä se laajempa-

na irti päihdeongelmasta olevana ongelmana. Kirkko tunnetaan uusien toimintojen kehittäjänä, se on toiminut uranuurtajana monissa sellaisissa palveluissa mitä yhteiskunnassa tänään pidetään arkipäiväisenä, kuten koululaisten iltapäiväkerhot, velkaneuvonta, päihdeongelmaisten tyhmätoiminta ja monet muut. Asunnottomuuden uudet ja tulevat haasteet tarjoaisivat kirkolle taas selkeää suunnannäyttäjän roolia.

7.1 Koti haastattelujen valossa

Youngin (2005, 151-154) päätelmät ja kodin määrittelyt toistuvat osittain Mäntylän asunnottomien kuvauksissa kodista ja kodin tehtävistä. Young määritteli kodille neljä perustehtävää: 1) Turva, joka liittyy paikkaan, jossa ihminen voi kokea olevansa turvassa tai suojassa. 2) Yksilöllisyys, joka merkitsee perustarpeita kuten syömistä, nukkumista ja peseytymistä. 3) Yksityisyys puolestaan on oikeutta autonomiaan, itsemääräämiseen. 4) Säilyttäminen liittyy oman identiteetin rakentamiseen sisältyvän elämänhistorian ja siihen liittyvien esineiden ja muis-tojen suojelemiseen. Asuntolassa asuvien asunnottomien kodin tarpeet ja määrittelyt eivät siis juurikaan poikkea yleisemmästä tutkimuksissa esiin nousevasta kodin määrittelystä.

Haastateltavien puheessa kotiin liitetään yksilöllisyys ja perustarpeet. Esimerkiksi seinät nähdään perustarpeena hahmoteltaessa tulevaisuuden kotia - asuntolakodissa katto on tärkeä.

”Saahan täällä edes katon pään päälle.” (H2, mies).

Yksityisyys tarpeena ja oikeutena autonomiaan tulee selkeästi esiin haastateltavien puheessa; vaikka autonomian koetaankin asuntolakodissa olevan rajoitunutta, pidetään sitä vahvasti kotia määrittävänä ominaisuutena. Merkittävin haastatteluissa esiin noussut kodin ominaisuus on turva. Koti on paikka, jossa voi kokea olevansa turvassa ja turvallisuutta kaivataan ja sitä osataan arvostaa. Kaikkein heikoimmin haastatteluissa esiin nousee neljäs kotiin liitetty ominaisuus eli säilyttäminen, kodin kautta identiteetin rakentaminen. Asuntolakodista

puhuttaessa säilyttäminen on esillä vain toisen naishaastateltavan puheessa. Hän haluaa sisustaa ja laittaa viherkasveja yhtälaille omaan asuntolahuoneeseensa ja asuntolan yhteisiin tiloihinkin. Yksi mieshaastateltava sisustaa myös omaa tilaansa, joskin tilataiteenomaisena kollaasina, joka ei ehkä aukene kauudellaan muille, mutta on varmasti tärkeä tekijälleen. Mikäli säilyttäminen nähdään itselle tärkeiden asioiden ja oman identiteetin suojelemisena, voidaan nämä tilataideteokset ajatella olevan myös säilyttämistä. Muuten säilyttäminen ei tullut esiin asuntolakodista puhuttaessa. Tulevaisuuden omaan kotiin säilyttäminen liitetään jo huomattavasti vahvemmin. Ylpeys omasta kodista ja säilyttämisen tehtävä tuntuvat olevan sidoksissa toisiinsa. Säilyttämisen tehtävään siis saattaa liittyä myös jollain tavalla tarve laittaa kotia tai järjestää juhlia, mahdollisuus olla ylpeä omasta kodista.

Jos asuntolassa asuvien kodin kokemusta ja määrittelyä halutaan tukea, olisi tärkeää keskittyä autonomian lisäämiseen ja säilyttämisen mahdollistumiseen. Säilyttäminen voi olla hankala myös aikaisempien kodin kokemusten rikkonaisuudesta tai muistojen menettämisestä johtuen.

Asuntolakodin rooli turvallisuuden, itsemääräämisoikeuden, yksilöllisyyden ja säilyttämisen tarjoajana on myös huomioitavaa. Asuntola voi olla se taho joka tarjoaa riittävästi edellä mainittuja ominaisuuksia ja sitä kautta mahdollistaa kodin kokemuksen syntymistä. Kotia ei välttämättä rakenneta asuntolasta käsin vaan myös asuntola voi olla kodin rakentaja. Tämä vahvistaa sitä näkemystä, että asunnottomat ovat monitahoinen joukko jossa myös tarpeet ovat monenlaisia.

Suoranaisesti haastatteluissa ei kotiin liitetty kristillistä tematiikkaa tai kotia ei erikseen nostettu uskonnolliseksi paikaksi. Toisaalta vastauksissa kotiin liittyi juuri samoja arvoja kuin kristilliseen kotiinkin liitetään, esimerkiksi koti turvallisen rauhoittumisen paikkana ja mahdollisuutena. Koti on siellä missä sydänkin on. Vaikka suorat viittaukset kristillisyyteen jäivätkin puuttumaan nousee haastatteluissa esiin paljon kotiin liittyvää spiritualiteettiä. Kodin ominaisuuksissa rauha, rauhoittuminen, turvallisuus ja turvasatama ovat ominaisuuksia joita myös kristilliseen kotiin liitetään. Seurakunnan työssä kodin kristillisten arvojen

ja ennen kaikkea kristillisten ominaisuuksien vahvistaminen Mäntylän kaltaisissa asuntoloissa voisi olla merkittävää. Seurakunnan työ Mäntylässä rajoittuu tällä hetkellä hartaushetkiin ja erilaisiin retkiin.

7.2 Yhteisö tukemassa kodin kokemusta

Kautta historian asuntolassa asumista on leimannut väliaikaisuus. Asuntolasta pyritään eteenpäin, kuka minnekin. Yleisimmin tavoitteena on oma asunto. Asunto ensin –periaate kritisoi asuntoloiden ympärille rakennettua portaittaista asumis- ja asuttamismallia (Asunto ensin i.a.a.) Kritiikki on perusteltua ja oikeutettua, sillä hyvin usein asuntolasta omaan asuntoon lähteneet asukkaat palaavat takaisin. Palaaminen voi johtua siitä, että asuminen ei ole uudessa asunnossa sujunut tai asumiselle on tullut esimerkiksi taloudellisia esteitä. Asukkaat, jotka eivät sitoudu tai sopeudu asuntolan sääntöihin, saattavat pahimmillaan valua takaisin jopa katuasunnottomiksi. Asuntolayhteisö on tarkoitettu väliaikaiseksi ja sen tuleekin olla väliaikaista.

Yhteisön ja asuntolassa vallitsevan yhteisöllisyyden kuvauksissa ei näkynyt Tedren (2006, 166) määrittelemää laitostumista, vaikka kuvauksissa ja kokemuksissa on mukana myös kritiikkiä. Myöskään laitostumista haastatteluissa ei ole havaittavissa vaan kaikilla haastatelluilla on selkeä tavoite jollakin aikajännteellä siirtyä asuntolasta eteenpäin. Tätä ei aina sanoiteta suoraan, mutta unelmissa ja toiveissa se käy ilmi.

Yhteisö ja yhteisöllisyys kiistatta lisäävät asukkaiden kokemaa turvallisuuden tunnetta. Yhteisöön ja yhteisön toimintaan osallistuminen halutaan myös pitää vapaaehtoisena; jokaisella pitää olla oikeus valita miten ja mihin yhteisön toimintaan osallistuu. Yhteisöstä ei juurikaan puhuta joukkona, meidän porukkana. Asunnottomien yhteisö ei koe suurta yhteenkuuluvuutta. Yhteisö nähdään pikemminkin toimijana, joka tarpeen vaatiessa tukee yksilöllisiä tavoitteita. Haastateltavat puhuvat yhteisön tuesta ja kyläyhteisöstä. Yhteisö myös kuvataan joukkona pienempiä yhteisöjä, ei niinkään yhtenä homogeenisenä joukkona. Asunnottomuuteen johtaneisiin asioihin ja itse asunnottomuuteen liittyy erittäin

vahva häpeäleima. Koettu häpeäleima eli stigma voi pahimmillaan johtaa eristäytymiseen yhteiskunnasta tai yhteisöstä (Korkeila 2011, 24). Juuri tämä häpeäleiman pelko aiheuttaa sen, että asuntolayhteisö ei ole ylpeydenaihe tai joukko, johon haluttaisiin julkisesti kuulua. Juuri häpeäleima on syy, miksi asukkaat eivät julkisesti halua kuulua asuntolassa asuvaan joukkoon. Nopeasti katsottuna asukkailla ei ole mitään asuntolan ulkopuolisia yhteenkuuluvaisuuden merkkejä tai rituaaleja. Haastatteluaineiston perusteella kuitenkin juuri asuntolan yhteisöllisyys ja asuntolassa asuvat ihmiset on se voimavara ja turvallisuuden tuoja. Omasta asuntolayhteisöstä ollaan ylpeitä sisäänpäin. Kusenbach (2013, 199) käsittelee samaa ilmiötä kuvatessaan Yhdysvaltojen asuntovaunualueilla eläviä köyhiä. Tässä niin sanotussa ”fencing” –ilmiössä köyhät haluavat erottua muista köyhistä, koska haluavat luoda välimatkaa stereotypioihin ja köyhiin kohdistuvaan stigmaan. Asuminen asuntovaunualueella jo itsessään leimaa, erottelee ja riittää luomaan mielikuvan köyhästä. (Kusenbach 2013, 199-202.) Tarve erottua muista yhteisön jäsenistä näkyy myös muissa voimakkaasti leimaavissa ryhmissä ja yhteisöissä. Erilaiset vähemmistöt ja niihin kuuluvat ihmiset voivat toimia keskenään ryhmänä, toisiaan tukevana ja vahvana yhteisönä, mutta yhteisön ulkopuolella leimautumista halutaan välttää ja jopa varotaan (Kilpiä 2016).

Asuinyhteisön voidaan sanoa toimivan kuin sosiaalisen pääoman ympärille rakentunut verkosto. Yhteisö ei verkostona ole niinkään sitova tai yhteen liittävä, vaan juurikin yhdistävä verkosto. Tällaiset yhdistävät sosiaalisen pääoman verkostot mahdollistavat laajan vuorovaikutuksen ja mahdollisuuden kehittää hyödyllistä sosiaalista vuorovaikutusta. (Lehtonen & Kääriäinen 2005, 295-296.)

Kodin kokemuksessa yksi tärkeä osa-alue on turvallisuus ja sitä asuntolassa asuvat asukkaat kokevat saavansa nimenomaan yhteisöstä. Asuntolassa asuminen, kaikkine puutteineen, tukee tässä vaiheessa kokonaisvaltaista kodin kokemusta. Kotiin liitetään myös pelkoa yksinäisyydestä ja yksinjäamisestä. Yksinäisyys ja yksinäisyyden pelko eivät ole vieraita kenellekään, vaan varsin inhimillistä. Helsingin Sanomat teki lukijoilleen kyselyn maailman onnellisuuden päivänä. Kyselyssä suurin este onnellisuudelle sanottiin olevan yksinäisyys. (Aalto 2016.)

Kaikista puutteistaan huolimatta asuntola kätkee sisäänsä yksilöllisesti määrittyvän kodin ei vain asuntoa tai asuinpaikkaa. Asuntolakoti määrittyy yleisellä tasolla kuin mikä tahansa muukin koti. Asuntolakodissa on turvallisuutta, yksityisyyttä, yksilöllisyyttä ja mahdollisuutta säilyttämiseen (Young 2005, 151-154.) Mäntylän asuntolakoti on määritettävissä tilana joka on olemassa ajassa ja paikassa, kuten normaalimmallakin kodilla myös asuntolakodilla on oma tila ja identiteetti. Asuntolakotikin määrittää siellä asuvia ja yhdistää menneisyyden, tulevaisuuden, fyysisen ympäristön ja sosiaalisen maailman. (Dovey 1985).

Mäntylän asuntolan toimiminen yhteisönä voidaan nähdä ristiriitaisena. Yhteisön määrittely on tavattoman vaikeaa ja erilaisia määritelmiä löytyy lukuisia (Eräsaari 2009, 67-69.) Mäntylän asuntolaa voidaan yhteisöllisen tilan lisäksi pitää myös sosiaalisena tilana. Sosiaalisen tilan määritelmä antaa vastauksen useisiin niihin kysymyksiin jotka jäävät epäselviksi yhteisön määrittelyn myötä. Sosiaalinen tila muodostuu kolmesta pilarista, momentista. Joihin kuuluu eletty tila, havaittu tila ja eletty tila. Lefebren sosiaalisen tilan määrittely on enemmän yhteiskuntasuunnittelun teorioita mutta Mäntylän tapetteihin kirjoitetut yhteisön normit voisivat olla myös sosiaalisen tilan ilmentymistä. Sosiaalisessa tilassa olevat ja toimivat ihmiset tuovat tilaan nykyisyytensä, menneisyytensä ja oman tapansa olla ja elää. Sosiaalista tilaa ei voi määritellä ulkopuolelta ja se muuttuu vain sisältä käsin elämällä. (Wallin 2012, 23-25: Lefebvre 2009, 247-250)

7.3 Palveluiden kehittäminen

Mikäli asunnottomien asuntolatoimintaa halutaan kehittää, tulisi asuntolan ja yhteisön toimimista turvallisuuden luojana tukea. Turvallisuuteen ja sen tunteeeseen pitää satsata ja työskennellä näiden takaamiseksi. Turvallisuuden rakentaminen ja sen tunteen vahvistamisen tulee kuitenkin perustua nimenomaan niihin seikkoihin, jotka asukkaat itse kokevat turvallisuuden kannalta merkitykselliseksi. Etenkin turvallisuuden kehittämisessä on helppoa ajautua kehittämään sellaisia, ulkoisesti turvallisuuteen liittyviä tekijöitä, joilla ei kuitenkaan ole lainkaan merkitystä asukkaiden oman turvallisuuden kokemuksen syntymisessä.

Asunnottomien asuntolayhteisö rakentuu asunnottomuuden yhteisen kokemuksen ympärille. Asunnottomuus on kuitenkin muuttanut paljon luonnettaan ja tulisi pohtia, mitkä ovat yhteiset nimittäjät asunnottomuuden takana. Pelkkä asunnottomuus sinänsä ei ole riittävä viitekehyykseksi. Asuntola ei voi koskaan tarjota ratkaisua kaikille asunnottomuudesta kärsiville vaan ratkaisujen tulisi olla yksilöllisiä, yksilön ja pienemmän joukon tarpeista lähteviä.

Haasteeksi asunnottomien parissa tehtävässä työssä muodostuu, miten yhteisön luomaa turvallisuutta voitaisiin välittää ihmisten arkeen myös ennen ja jälkeen asuntolajakson. Turvallisuus muodostuu, ainakin hetkellisesti, yhteisöissä. Niinpä tulevien palveluiden suunnittelijoilla on edessään dilemma yhteisöllisestä asumisesta, jossa asukkailla on omat asunnot ja täysi itsemääräämisoikeus.

Asuntolaan ei myöskään pidä luoda mitään sellaista toimintaa tai palvelua joka ei ensisijaisesti palvele kodin kokemusta tai tue kodin määrittelyä. Kaikki sellainen toiminta ja palvelu joka ei vahvista turvallisuutta, lisää yksityisyyttä, paranna yksilöllisyyttä tai tue säilyttämistä on turhaa. Tulevaisuuden haasteena onkin luoda asunnottomille sellaisia kodin ulkopuolisia palveluita, esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia, joihin he voisivat kiinnittyä. Tämä kiinnittyminen voisi kantaa ja tukea silloin kun koti jostakin syystä vaihtuu. Esimerkiksi kun siirrytään asuntolasta omaan asuntoon. Seurakunnan työllä voisi tässä olla paljon annettavaa.

Tulevaisuuden asunnottomien palvelun pitäisi huomioida asukkaiden erilaiset tarpeet ja toiveet. Asunnottomia ei voi pitää yhtenä homogeenisena joukkona, jolle tarjotaan yhtä apua asunnottomuuteen. Tutkimuksessa esiin nousseita joukkoja ovat ainakin käymäläiset, joilla asuntola on vain nopea pistäytymispaikka matkalla johonkin aikaisemmin määriteltyyn tavoitteeseen. Pysyväiset ovat niitä, jotka juurtuvat asuntolaan pidemmäksi aikaa ja ehkä vasta asuntolana aikana alkavat suunnitella tulevaa. Ne asukkaat, joilla on asuntolan lisäksi myös toinen elinpiiri, elävät ikään kuin kaksoiselämää, johon kuuluu esimerkiksi asuntolayhteisö ja ryyppyjengi.

Tulevan palvelun tulisi myös mahdollistaa asukkaan itsensä määrittelemän määrän yhteisöllisyyttä ja toisaalta autonomiaa sopivassa suhteessa aina tarpeen mukaan. Tulevan palvelun monimuotoisuutta ja kirjoa lisäisi seurakunnan työmuotojen edustus heti jo suunnittelun alkuvaiheessa. Asunnottomien palvelut ovat olennainen osa seurakunnissa tehtävää diakoniatyötä. Koti on kirkon työssä oleellisessa asemassa ja seurakunnan työn intresseissä tulisi olla kodin ja sen kokemusten mukana eläminen.

Asunnottomien kanssa tehtävän asuttamistyön haasteena säilyy edelleen koti. Kuinka seinien sisään, olivatpa ne missä tahansa, voidaan rakentaa oikea koti.

7.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Tässä tutkimuksessa selvitettiin Mäntylän asukkaiden kokemuksia yhteisöasumisesta ja siitä miten he määrittävät kodin. Haastatteluissa nousi useasti esiin teema yksinäisyydestä. Yksinäisyyttä sanoitettiin menneisiin koteihin, yksinäisyyttä pelättiin ja varottiin. Syntyi kuva ja tunne, että yksinäisyyttä, sen merkityksiä ja kokemuksia kannattaisi selvittää enemmän, erityisesti päihdekuntoutujien ja asuntolassa asuvien asunnottomien näkökulmasta.

Haastatteluissa nousi esiin useasti kotiin liitetty teema itsemääräämisoikeudesta. Asunto ensin –periaate korostaa myös asukkaan mahdollisuutta päättää omista asioistaan. Tukiasumisen laatusuositukset painottavat itsemääräämisoikeutta ja jopa sosiaalihuoltolakiin kirjattu tukiasumisen määrittely nostaa esiin asukkaan mahdollisuuden valita, päättää omista asioistaan, määrätä itseään. Itsemääräämistä ja sen toteutumista tulisi selvittää hieman tarkemmin, mitä itsemääräämisoikeus on tämän päivän sosiaalialan asiakastyössä. Ainakin tammikuun pakkasilla asukkaalla on hyvin vähän jäljellä mahdollisuudestaan valita, kun sisälle päästäkseen pitää sitoutua yhteisiin sääntöihin ja usein myös päihdetömyyteen.

Yhteisöllisyyttä ja sosiaalisten pääomien hyödyntämistä pitää myös selvittää. Miten asuntolassa vaikuttavat erilaiset verkostot ja niihin kytkeytyvä sosiaalinen

pääoma saataisiin parhaiten palvelemaan asunnottomuustyötä. Miten sosiaalisten pääomien muodostumista ja hyödyntämistä voitaisiin tukea ja edistää?

7.5 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessi oli minun kohdalla varsin vauhdikas. Projekti alkoi virallisesti joulukuussa 2015, toki asiaa oli jo pyöritetty ennen sitä. Kaiken kaikkiaan prosessiin kului neljä kuukautta. Aikataulu oli aloittelijalle aika rankka. Vaikka siinänsä konkreettisen työn tekemisen vaiheet tuohon aikaan hyvin mahtuivat. Minua itseäni yllätti, miten paljon asioiden pitää hautua ja muotoutua omassa päässä ja miten paljon tämä kaikki ottaa aikaa ja energiaa. Varsinkin haastatteluiden ja teemojen pyörittely oli enemmän ajatustyötä kuin teknistä kirjoittamista.

Haastattelun arvelin aluksi olevan minulle helppoa, olinhan tehnyt ihmisten kanssa työtä kymmeniä vuosia. Haastattelutilanne oli kuitenkin yllättävän erilainen ja tilanteessa piti keskittyä haastattelutehtävään ihan uudella ja intensiivisemmällä tavalla.

Itse opin prosessin aikana valtavasti. Ennen kaikkea uutta tietoa tuli tutkittavasta aiheesta, mutta myös omasta tavasta tehdä työtä. Eräänä kirjoitukseen varattuna viikonloppuna en kirjoittanut liuskaakaan, mutta opin kylläkin kokoamaan Rubikin-kuution. En ole aikaisemmin tehnyt tutkimusta tässä laajuudessa ja ironista on se, että nyt jos lähtisin vastaavaan prosessiin tekisin sen ihan toisella tavalla.

Työn tulokset tulevat hyödyntämään minua ja muita Mäntylän asukkaiden kanssa työtä tekeviä. Työn tulokset ovat suurena apuna myös uusien palveluiden ja palvelukokonaisuuksien suunnittelussa. Tämä suunnittelutyö on jo käynnistynyt.

LÄHTEET

- Aalto, Maija 2016. Onni löytyy useimmiten yksityiskohdista. Helsingin Sanomat 21.3., A16.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- ASPA-Säätiö 2013. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelujen laatusuositukset on julkistettu. Viitattu 24.1.2016. <http://www.aspasaatio.fi/ajankohtaista/mielenterveys-ja-paihdekuntoutujien-asumisen-palvelujen-laatusuositukset-julkistettu>
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2014. Asuntomarkkinaselvitys 15.11.2014. Viitattu 18.3.2016. <http://www.ara.fi/download/noname/{14966265-51B5-42E3-A599-B31063FB234A}/106753>
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2016a. Asunnottomuus väheni vuonna 2015. Viitattu 18.3.2016. [http://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset_ja_tiedotteet/Uutiset_ja_tiedotteet_2016/Asunnottomuus_vaheni_vuonna_2015\(38032\)](http://www.ara.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset_ja_tiedotteet/Uutiset_ja_tiedotteet_2016/Asunnottomuus_vaheni_vuonna_2015(38032))
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA 2016b. Selvitys 1/2016, liite 1. Asunnottomuus kunnissa. Viitattu 18.3.2016. <http://www.ara.fi/download/noname/{F94BC847-D4DB-43BA-9E91-5D18CA92F9A8}/116306>
- Asunto ensin i.a.a. Asunto ensin –periaate. Viitattu 2.4.2016. http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate
- Asunto ensin i.a.b. Asunnottomuus ilmiönä. Viitattu 22.1.2016 http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus
- Busch-Geertsema, Volker 2010. Suomen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Arviointiraportti. Euroopan komissio Työllisyys, sosiaaliasiat osallisuus
- Feantsa i.a. ETHOS Typology on Homelessness and Housing Exclusion. Viitattu 22.1.2016. <http://www.feantsa.org/spip.php?rubrique175&lang=en>
- Dovey, Kimberley 1985. Home and homelessness. Teoksessa Irwin Altman & Werner M. Carol (toim.). Home Environments. Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research. Vol 8. New

- York: Plenum Press. Viitattu 20.4.2016.
<http://www.asu.edu/courses/aph294/total-readings/dovey%20--%20homeandhomelessness.pdf>
- Eräsaari, Leena 2009. Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma?. Teoksessa Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.). Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: kansanvalistusseura, 67-86.
- Granfelt, Riitta 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 702. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Helamaa, Anna & Pylvänen, Riikka 2012. Askeleita kohti yhteisöasumista, Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta. Tampere: Tampereen Teknillinen Yliopisto, Arkkitehtuurin laitos.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Huttunen, Laura 2002. Kotona, maanpaossa, matkalla – Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämänkerroissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hyvinkään Mäntylä 2014a. Yhdistyksen säännöt, Hyväksytty 6.10.2014. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Hyvinkään Mäntylä 2014b. Hyvinkään Mäntylän Asumissopimus, päivitetty 2014. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Hyvinkään Mäntylä 2015a. Asuntolatoiminnan tilastot vuodelta 2015. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Hyvinkään Mäntylä 2015b. Toimintakertomus vuodelta 2015. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Hyvinkään Mäntylä 2016. Asuntolatoiminnan tilastot vuodelta 2016. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Hyvinkään Toimari i.a. Päihdetyö asuntola. Viitattu 11.3.2016.
<http://www.toimari.com/4>
- Hällman, Heidi; Nousiainen, Kirsi; Saurama, Erja ja Seppälä, Ullamaija 2007. Johdanto. Teoksessa Sanna Sunikka; Ullamaija Seppälä ja Riitta Granfelt, (toim.) Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien

- palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Pääkaupunkiseudun osaamiskeskus SOCCA ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 13, 7-8.
- Hänninen, Heidi 2002. Hyvinkään Mäntylän historiikki, 30 vuotta asuntolatoimintaa. Hyvinkää: Hyvinkään Mäntylä ry.
- Jakonen, Joni 2013. Yhden asunnottoman majoitus: 3800 euroa kuussa. Helsingin Uutiset 11.12. Viitattu 8.4.2013. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/269825-yhden-asunnottoman-majoitus-3800-euroa-kuussa>
- Juurinen, Päivi & Virtanen-Olejniczak, Krista 2008. Asunnottomuuden ytimessä. Teoksessa Tuuli Hirvilampi & Markku Laatu (toim.). Toinen vääräkirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 141-156.
- Kananen Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä, Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja.
- Kansaneläkelaitos 4.1.2016. Asumisen tuet. Viitattu 30.1.2016 <http://www.kela.fi/asumistuki>
- Karppinen, Jari 2016. Ohjelmajohtaja, Aune-hanke. Hyvinkää. Henkilökohtainen tiedonanto 8.4.
- Kilpiä, Juha 2016. Seksuaalipedagogi. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 22.4.
- Kirkollisten toimitusten kirja web-versio 2003. Kodin siunaaminen. Viitattu 11.3.2016. http://www.evl.fi/kirkkokasikirja/toim/09_kodin_siun.pdf
- Kirkon päihdestrategia 2005. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 20.4.2016 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/kirkonpaihdestrategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/kirkonpaihdestrategia.pdf)
- Korkeila, Jyrki 2011. Mitä häpeäleima on. Teoksessa Jyrki Korkeila: Kaisla Joutsenniemi; Eila Sailas & Jorma Oksanen (toim.) Irti Häpeäleimasta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Duodecim.
- Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo. 21.9.2012. Vailla vakinaista asuntoa, Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus TA.
- Kusenbach, Margarethe 2013. Place Feelings and Life Stories in Florida Mobile Home Communities. Teoksessa Margarethe Kusenbach & Krista E.

- Paulsen. Home - International Perspectives on Culture, Identity, and Belonging, 199-244. Viitattu 24.4.2016. Saatavissa www.nelliportaali.fi, Ebrary-aineisto.
- Lefebvre, Henri 2009. State, space, world – Selected essays. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Lehtonen, Heikki & Kääriäinen, Juha 2005. Hyvinvointivaltiot ja sosiaalisen pääoman ulottuvuudet. Teoksessa Pertti Jokivuori (toim.). Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Nousiainen, Kirsi 2015. Yhteisöt pitkäaikaisasunnottomien elämäkulussa ja emansipatorisessa identiteettityössä. Teoksessa Kaisa Kostamo-Pääkkö, Sanna Väyrynen & Pekka Ojaniemi. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global.
- Puro, Jarno 2015. Varapuheenjohtaja, Hyvinkään Mäntylä ry. Hyvinkää. Haastattelu 1.10.2015
- Rajanti, Taina 2010. Koditon koti. Teoksessa Anni Vilkkö; Asko Suikkanen & Johanna Järvinen-Tassopoulos (toim.). Kotia paikantamassa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 328-336.
- Riikonen Jose 2015. Rappioalkoholistien Liekkihotellissa haisi mätänevä liha – ”Kuin helvetin esikartano”. Helsingin Sanomat 11.12. Viitattu 2.4.2016. <http://www.hs.fi/i ihmiset/a1449721287434>
- Rikoslaki 39/1889, 19.12.1889. viitattu 28.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Roivas, Marianne & Karjalainen, Anna-Liisa 2013. Sosiaali- ja terveysalan viestintä. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, Mikko 2001. Elämäntapayhteisöt ja yhteisöllistämisen teknologiat – identiteetti, ekspressiivisuus ja hallinnointi. Teoksessa Pekka Kuusela & Mikko Saastamoinen. Ruumis, minä ja yhteisö, sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus, 163-198.
- Sakasti i.a.. Kristillinen ihmiskäsitys. Viitattu 3.4.2016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2E1F70>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 30.12.2014. Viitattu 25.1.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

- Suikkanen, Asko 2010. Lukijalle. Teoksessa Vilkko, Anni; Suikkanen, Asko & Järvinen-Tassopoulos, Johanna (toim.). Kotia paikantamassa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 9-10.
- Sunikka, Sanna 2009. Aluksi. Teoksessa Kirsi Nousiainen ja Sanna Sunikka (toim.). Asunnottomuuskirja II Ensisuojasta moniammatilliseksi palvelukeskukseksi. Helsinki: Pääkaupunkiseudun osaamiskeskus SOCCA ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 20, 11-24.
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 28.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suominen, Sauli & Tuominen, Merja 2007. Palveluohjaus : portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami.
- Tampereen ev.lut. seurakunnat i.a. Kodin siunaaminen. Viitattu 11.3.2016 http://www.tampereenseurakunnat.fi/palveluja/siunaus- ja_rukoushetket/kodin_siunaaminen
- Tedre, Silva 2006. Asunnon vangit – ulos pääseminen sosiaalisena ongelmana. Teoksessa Tuula Helne & Markku Laatu (toim.). Vääräyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 161-172.
- Thitz, Päivi 2006. Yhteisöllisyys diakoniatyössä. Diakonian tutkimus. Helsinki: Diakonian tutkimuksen seura. 2006: 2, 93 – 111.
- Tilastokeskus 2015. Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2014. Viitattu 2.4.2016. http://www.stat.fi/til/tjt/2014/01/tjt_2014_01_2015-12-21_kat_001_fi.html
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turvallinen kaupunki i.a. Asunnottomuus. Viitattu 1.2.2016. <http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto/taustatietoa/asunnottomuus>
- Wallin, Antti 2012. Tää on hyvä paikka ku täs kulkee kaikki – eläkeläismiesten porukointi kaupunkiaukioilla. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö. Sosiologian pro gradu –tutkielma.
- Ylönen, Seppo 2011. Tuire Metsätie on antanut elämänsä Mäntylälle. Hyvin-kään seurakuntalehti Kirkonmäeltä 27.1., 20.

Ympäristöministeriön asetus asunosuunnittelusta 2015. G1 Suomen rakentamismääräyskokoelma, määräykset ja ohjeet 2005. Viitattu 28.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Young, Iris Marion 2005. House and Home. Teoksessa Young, Iris Marion. On female body experience, Throwing like a girl and other essays. New York; Oxford University Press. 123-154. Viitattu 20.3.2016. Saatavissa www.nelliportaali.fi, Ebrary-aineisto.

LIITE: HAASTATTELURUNKO

TAUSTA

- Ikä, siviilisääty, perhesuhteet
- Milloin muuttanut asuntolaan
- Miksi tulit asumaan asuntolaan
- Onko aikaisempia jaksoja asuntolassa/laitoksessa

ASUNTOLA / YHTEISÖ / YHTEISÖLLISYYS

- Miten kuvailisit asumista asuntolassa?
- Kerro asuntola-asumisen hyvistä puolista?
- Kerro asuntola-asumisen huonoista puolista?
- Onko asuntolassa mahdollisuus yksityisyyteen?
- Millaista yhteisöllisyyttä asuntolassa on?
- Miten kehittäisit asuntolaa ja asumista siellä?

KOTI / KODIN KOKEMUS / KODIN MÄÄRITELMÄ

- Minkälainen koti on?
- Mikä saa jonkin paikantuntumaan kodilta?
- Mikä on kodin tehtävä?
- Onko olemassa useampia paikkoja jotka koet kodiksi?
- Tuntuuko asuntola kodilta?

LIITE: HAASTATTELULUPA

Tällä lomakkeella annan luvan siihen, että minua saa haastatella opinnäytetyötä varten. Haastatteluissa esille tulleita asioita käytetään opinnäytetyössä. Haastattelut toteutetaan keskustelemalla. Haastattelut nauhoitetaan.

Opinnäytetyön aihe on Hyvinkään Mäntylän asukkaiden määritelmä asumisesta ja kodista. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Miten Hyvinkään Mäntylän asukkaat määrittelevät kodin sekä miten Hyvinkään Mäntylän asukkaat kokevat yhteisöasumisen.

Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja haastateltavien vastaukset käsitellään niin ettei niitä voida yksilöidä henkilöön. Kenenkään osallistujan henkilötietoja ei kerätä eikä paljasteta missään vaiheessa.

Olen saanut tarpeeksi tietoa opinnäytetyöstä ja ymmärtänyt tiedot.

Päivämäärä _____

Allekirjoitus _____